

Мазмұны

	Кіріспе	3
1	Аймақтағы тұрғындарға әлеуметтік қызмет көрсету жүйесінің теориялық аспектілері	
1.1	Әлеуметтік қызмет көрсету қағидалары және олардың жіктелуі	
1.2	Аймақтағы тұрғындарға әлеуметтік қызмет көрсету жүйесінің құрылымы	
1.3	Аймақтағы тұрғындарға әлеуметтік қызмет көрсету жүйесін басқарудағы шетел тәжірибесі	
2	Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік қызмет көрсету жүйесінің іске асырылуын талдау	
2.1	Аймақтағы тұрғындарға әлеуметтік қызмет көрсету жүйесінің іске асырылуының қазіргі жағдайы	
2.2	Аймақтағы тұрғындарға әлеуметтік қызмет көрсету жүйесінің ұйымдастырылуы мен атқарылуын талдау	
2.3	Павлодар облысы бойынша жол картасының әлеуметтік қызмет көрсетуінің іске асырылуын талдау	
3	Қазақстан Республикасында әлеуметтік қызмет көрсету жүйесінің қазіргі заманға даму үрдісінің мәселелері және шешу жолдары	
3.1	Әлеуметтік қызмет көрсету жүйесін басқарудағы жаңа бағыт-бағдарын жүзеге асыру жолындағы негізгі мәселелері және оларды шешу жолдары	
3.2	Аймақтағы тұрғындарға әлеуметтік қызмет көрсету жүйесінің тиімділігін жоғарлату мен жетілдіру	
	Қорытынды	
	Қолданылған әдебиеттер	

Кіріспе

Елімізде экономикалық реформаларды іске асыру кезінде экономика мен әлеуметтік саясаттың өзара байланысты күшейту қажеттігін туындап отыр.

Қазақстан Республикасында жүргізіліп отырған әлеуметтік жүйеге бағытталып, әлеуметтік дамыту бірінші кезекте адам факторын есепке алу, адамның хал-ахуалын, денсаулық жақсарту жаңаға қамқорлық көрсету.

Осының бәрі мемлекеттің конституциясында бекітілген. «Қазақстан Республикасы өзін демократиялы, құқықтық мемлекет деп жариялайды. Оның жоғарғы құндылыққа жататын адам, оның өмірі, құқығы және еркіндіктері.

Халыққа әлеуметтік көмек көрсету экономикалық категорияның дәрежесіне көтерді. Бұл Қазақстан Республикасының әлеуметтік мемлекет ретінде дамуының, нығайтудың негізгі мақсаттары мен міндеттерді бейнелейді. Қазіргі кезде елімізде жеке адам әлеуметтік қорғаудың жүйесін құруға толық мүмкіндік бар. Сонымен қатар адамның құқықтың сақталуы халықтың аз табыс табылатын бөлігі-нақты қолдау көрсету денсаулық қорғау білім беру, қыпшыспен және әлеуметтік шиеленістің алдын алу мәселелері іске асырылып отыр.

Нарыққа ету әлеуметтік құқықтық және әлеуметтік қатынастың айырмаша жаңа жүйесін қалыптастыруды талап етеді. Ол әрбір адамға өмір сүру деңгейді төмендеу мүмкіндіктерін әлеуметтік қорғаудың жоғарғы дәрежесін қамтамасыз ету тиіс.

Сондықтан әлеуметтік саясат дегеніміз- бұл мемлекет және халықтың әр түрлі әлеуметтік топтар арасындағы қатынастарға байланысты болып келетін қызмет бөлісі.

Әлеуметтік қамтамасыз ету әр түрлі ұйымдастыру- құқықтық түрлерде жүзеге асырылады. Еұлардың негізгі мемлекет әлеуметтік қамсыздандыру болып табылады. Сондай-ақ Республикалық бюджет есебінен тікелей қаржыланып отырады.

Әлеуметтік көмек көрсету ең тиімді механизмді және нарықтық экономиканың көптеген әлеуметтік өзекті мәселелері шешуге мүмкіншілік жасайды. Сонымен қатар ол әлеуметтік еңбектік қатынастарын көптеген негізгі субъект ең жетілдірілген түрі болып есептелінеді.

Қазіргі таңда қай мемлекетті алмасамда әлеуметтік мәселесі алғашқы орында тұр. Әйткені 90-шы жылдары басталған аумалы - төмпелі заманның салдарынан халықтың тұрмыс- тіршілігіне айтарлықтай өзгерістер енгізілді.

Көп жылдар бойы елімізде экономикалық күйзеліс салдарынан және тағы да басқа жағдайлар салдарынан әлеуметтік қиыншылыққа тап болған адамдар саны күннен күнге көбеюде. Әсіресе, қарттар мен мүгедектер, балалар мен отбасы және тұрғындардың басқа санаттарындағы адамдар әлеуметтік қызмет көрсету сферасынан көмек алуға мәжбүрлі.

Қазақстан Республикасында 90-шы жылдары құрылған әлеуметтік қызмет көрсету жүйесі осындай жағдайлардың алдын алу мен реабилитациялық шараларды жүргізуді мақсат етеді.

Әлеуметтік қызмет көрсету жүйесінің әрекеті, өмірдің қиын жағдайларына душар болған адамдарға әлеуметтік көмек пен қолдау көрсету арқылы сипатталады.

Кез - келген қоғамда өмірде әртүрлі қиыншылыққа тап болған адамдар қатары жеткілікті. Осындай жағдайларға душар болған адамдардың ел қатарлы өмір сүруі үшін, қоғамда өз орнын табу үшін және осы қоғамда өзінің қиындықтарын қорғай біту үшін әлеуметтік қызмет көрсету жүйесі әрекет етеді.

Әлеуметтік жұмыстың негізгі мақсаты әлеуметтік қызмет көрсету - тұрғындарды әлеуметтік қорғаудың жаңа бағыты екенін анықтау. Сол арқылы әлеуметтік қызмет көрсету сферасының маңыздылығын және оның мәнін жете түсіну.

Қазіргі жағдайда қандай мемлекетті алып қарасақта, әлеуметтік қызмет көрсету жүйесіз саясат жүргізбейді. Өйткені бүгінгі таңда әркімге әлеуметтік көмек көрсету қажет.

Бүгінгі таңда әркім әртүрлі жағдайларға байланысты қиыншылыққа тап болады. Көбі еліміздегі жүргізіліп отырған жаңа реформаның салдарынан қиын жағдайларға душар болып отыр.

Солардың арасында тұрғындардың кейбір санаттарына әлеуметтік қызмет көрсетуге зәру адамдар, отбасылар мен адамдар тобы көп.

Қазіргі заманда басына түскен ауырталықпен күресуге әрбіреудің күш - жігері жете бермейді. Көпшілігі өзіне - өзі деген сенімділігі, жақсы өмірге деген үмітін жоғалтып алды.

Осындай жағдайларда бұл адамдарға біреулердің көмектесуі қажет. Мұндай жағдайда кімнен көмек сұрауға болатынын білудің маңызы зор.

Яғни, әлеуметтік жұмыстың клиенттерін анықтап, оларға қажетті көмек деңгейін анықтап алу, әлеуметтік қызмет көрсету жүйесінің жұмысын тиімді етеді деген пікір пайда болады.

Кез — келген шараның жүзеге асуы үшін, ең алдымен оның бағыты мен мақсатын анықтап алу қажет.

Дипломдық жұмыстың зерттеу мақсаты: қарт адамдармен әлеуметтік жұмыстың мағынасын ашу.

Дипломдық жұмыстың тапсырмасы:

1. Қарт адамдардың проблемаларын анықтау.
2. Қарт адамдармен жүргізілетін әлеуметтік жұмыстың мағынасын ашу.
3. Қарт адамдармен жүргізілетін әлеуметтік жұмыстың сапасын жақсартуға ұсынылатын ұсыныстар

Дипломдық жұмыстың зерттеу объектісі: қарт адамдар

Дипломдық жұмыстың зерттеу болжамы: егерде қарттар мәселелерін анықтап, олардың қолайлы жолдарын қолдансақ, онда қарт адамдарды оңалту жеңіл өтеді.

Дипломдық жұмыстың зерттеу көзі: әлеуметтік жұмыс, психология, геронтология салалары бойынша әдебиеттер, ғылыми еңбектер мен зерттеулер

Дипломдық жұмыстың зерттеу пәні: қарт адамдармен әлеуметтік жұмыс

Дипломдық жұмыстың зерттеу құрамы: кіріспе, екі бөлімнен, ұсыныстардан, қорытынды және пайдаланған әдебиеттер

1.1 Әлеуметтік қызмет көрсету қазыналары және олардың жіктелуі

Әлеуметтік қызмет көрсету - бұл әлеуметтік қолдану, әлеуметтік-тұрмыстық, әлеуметтік- медициналық, психоло- педагогикалық, әлеуметтік-құқықтық кез-келген материалдық көмек көрсету болып табылады.

Аталған көмек пен жәрдемақылар өмірдің қиын кезеңдеріндегі адамдар мен отбасыларына көрсетіледі.

Әлеуметтік қызмет көрсетудің негізгі мазмұны:

- материалдық көмек;
- стационарлық жағдайда әлеуметтік қызмет көрсету;
- әлеуметтік қызмет көрсету мекемелерінде бір тәулік ұйымдастыру;
- консультациялық көмек;
- азаматтардың, отбасылардың әлеуметтік патронажы.

Қазақстан Республикасының заңнамалары жеке әлеуметтік топтарға қызмет көрсетуді толықтырып, оның мазмұнын кеңітті. Заңнамалық негізде әлеуметтік қызмет көрсету әерісіндегі қарт адамдардың, мүгедектердің қатынастардың реттеуге басылған. Бұл қалықты әлеуметтік қорғаудың бір түрі болып саналады.

Әлеуметтік жұмыста ерекше орынды жалғыз басты еңбекке қабілеті жоқ азаматтарға үйге барып әлеуметтік көмек көрсету қызмын жатқызуға болады. Үйге барып әлеуметтік көмек беру жұмыстарымен айналысатын әлеуметтік қызметкерлер, ең бастысы қарт адамдармен ортақ тіл табыса алу керек. Ол жалғыз басты адамдарға күнде барып, солардың ішінде жүруге қабілетсіз адамдарды жалғыздықтан босатуға тырысады және осындай жұмыстарымен айналысу керек.

Әлеуметтік қызметкер өздерінің клиенттеріне барлық қызмет түрлерін көрсетеді. Әлеуметтік орталық келісімінше мұндай қызметтерге мыналарды жатқызуға болады:

– үйге дүкен немесе базарлардан әр түрлі азық – түлік түрлерін жеткізіп беру;

- асханалардан ыстық тамақтарды жеткізу;
- дәрі – дәрмекпен қамтамасыз ету;
- гуманитарлық көмек көрсету;
- коммуналдық төлемдерді төлеу;
- жөндеуден өткізетін құралдарды жөндеу орындарына апару.

Әлеуметтік қызметкер сонымен қоса өзінің клиентіне керек кезінде нотариуспен жолығып, дәрігер шақырады, керекті документациялық қағаздарды жинайды, пәтер немесе үй мүліктерін жөндеуші шақырады.

Әлеуметтік қызмет көрсету бірқатар принциптерге негізделеді.

- 1) атаулы;
- 1.2) қол жеткізу деңгейіндегі;
- 1.3) еріктілік, қайырымдылық;

2) Өмірдің қиын жағдайларындағы қарт адамдарға, мүгедектерге басымдылық жағдайда бірінші кезекте көмек көрсету;

- 3) конфиденциалдық принципі;
- 4) алдын-ала көлем көрсету;
- 5) адалдың және азаматтың құқықтарын сақтау;
- 6) әлеуметтік қызмет көрсетудің барлық түрлерін беру, олардың жалғасып жатуы.

Шын мәнінде әлеуметтік қызмет көрсетудің мәні осы өрісте жұмыс істейтін мекемелердің әлеуметтік жұмыстарының әртүрлі субъектілерін талдау арқылы айқындалады.

Әлеуметтік қызмет көрсетудің тиімділігі нақтылық органдар бар кезде ғана іске асырылады: мемлекеттік, муниципалдық жеке қызмет көрсету түрлері. Қызмет көрсетудің келесідей түрлері бар:

1) Материалдық көмек көрсету, ақшалай қаражат, тағам өнімдері, медициналық көмектер, тазалық, денсаулық сақтау құралдары, аяқ киім, бірінші қажеттіліктегі заттар, арнайы көлік техникалық құралдары, мүгедектерге көмек көрсету;

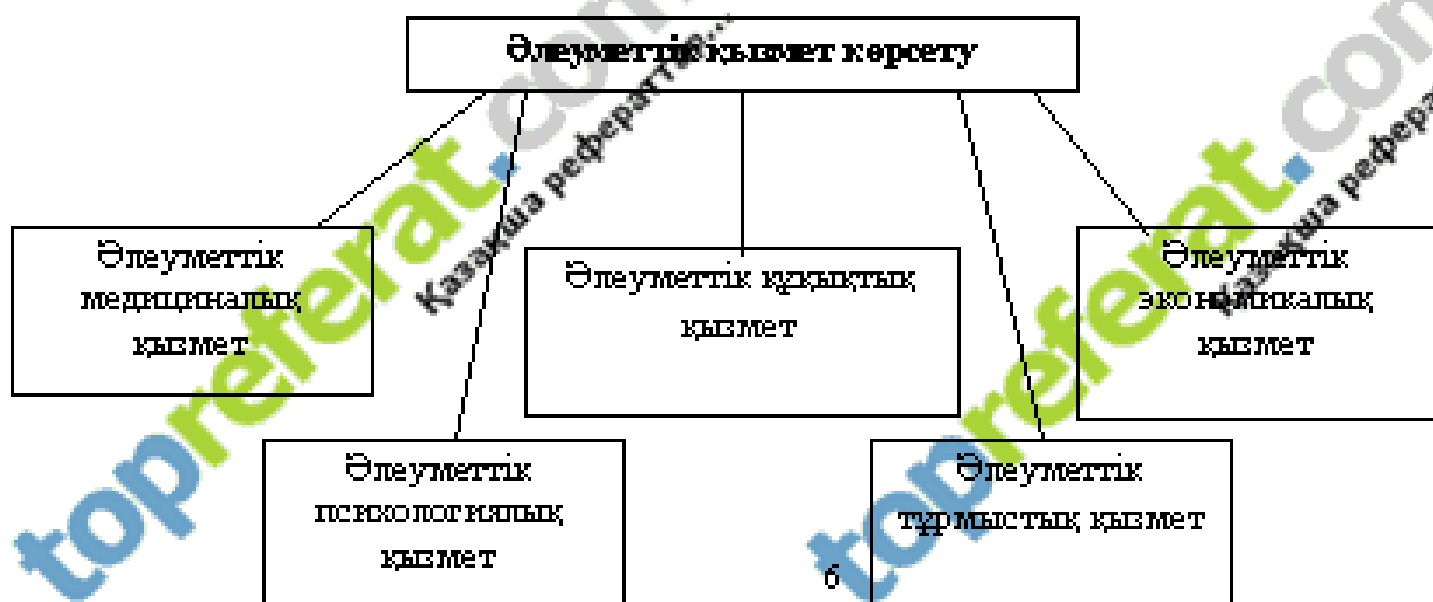
2) Бөтен беруден стандартты емес, мұқтаж болып отырған азаматтар мен отбасылық әлеуметтік патронаж. Әлеуметтік тұрмыс қажеттіліктерін өтейтін көмек, медициналық көмекпен қамтамасыз ету, жартылай және толық өзін-өзі қамтамасыз етуге қабілеті жоғары адамдарға көмек көрсету; медициналық, психологиялық, әлеуметтік еңбек қызметін ұйымдастыру;

3) Тұрақты тұрғын үй, пәтері жоқ адамдарға, жәни қорғаныссыз қалған балалар мен жасөспірімдерге уақытша бөлме беру;

4) Өз бетімен жүріп тұратын қабілеттілік сақтаған қарт адамдарға, мүгедектерге өмірдің қиын жағдайындағы адамдарға бір тәулік бойы баспана беру;

5) Азаматтардың отбасына әлеуметтік-экономикалық салада консультациялық көмек көрсету және өмірлік қызметін медициналық-әлеуметтік көмек көрсету, психологиялық, педагогикалық, құқықтарын қорғау қызметтерін ұйымдастыру;

6) Реабилитациялық қызметтер: адамдарды кәсіби-әлеуметтік психологиялық реабилитациялауда көмек көрсету. Жасөспірімдермен реабилитациялық жұмыс жүргізу.

Әлеуметтік қызметтер- әлеуметтік қызмет көрсетудің түрлеріне сәйкес әлеуметтік органның қызметіне көмек беру іс- әреміті.

Қызметтер ақылы және тегін болып келеді. Тегін қызмет түрлері келесідей жағдайда беріледі:

- 1) Жасынан ауыруына, мүгедектігіне байланысты өзін-өзі күтуге қабілетсіз адамдарға;
- 2) Кәмілетке толмаған жетімдер мен қорғансыз балалар;
- 3) Жиынтық табысы әрбір отбасы мүшесіне есептегендегі 4- айлық көрсеткіш тек төмен отбасыларға.

Қазақстан Республикасының мемлекеттік биік және жергілікті өзін-өзі басқаратын органдары қызметтерді тегін берудің бөтен де бір қосымша негіздерін белгілей алады. Ақылы әлеуметтік қызметтен мемлекеттік және тегін берудің бөтен де бір қосымша алады.

Ақылы әлеуметтік қызметтер мемлекеттік және муниципалдық әлеуметтік органдарда қолданып жүрген заңнамалардың тәртібі бойынша көрсетіледі. Жеке немесе басқа органдарда дербес түрде және келісім шарт негізінде көрсетіледі.

Әр түрлі отбасы клиент категориясына қарай: мүгедектер, зейнеткерлер, әскери қызметкерлер, босқындар т.б. әлеуметтік тұрмыстың әртүрлі технологиялары қолданылады. Олардың мақсаты-отбасын әлеуметтік қызметін реттеу, сақтау. Әлеуметтік қызмет көрсетудің келесі түрлерін белгілеуге болады.

1) Отбасының қатаюуына бағытталған:

а) жедел көмек көрсету, шұғыл әлеуметтік көмек;

б) Отбасының тұрақтылығын қолдауға отбасын және оның мүшелерінің әлеуметтік дамуына бағытталған.

Отбасы қатыгездіктегі жедел көмек. Мұндай қарым-қатынаста жасырын болады. Біздің елімізде осы проблема ғылыми тұрғыдан қазіргі кезде ғана қарастырылып отыр.

Патронаж- бұл маманның жеке қызметі, оның көмегімен отбасы әлеуметтік қызметтен нақты көмек және қолдау алады. Қазіргі уақытта отбасы әлеуметтік патронажының 2 бағытын ажыратуға болады.

1) Ерекше төуекелді отбасылар және балаға қатысын әлеуметтік қызметті жүзеге асыратын іс-әрекеттер сипатында негізделеді. Сонымен қоса ол өзінше патронаждың бірнеше түрлерін қамтиды:

- әлеуметтік;
- әлеуметтік- медициналық;
- әлеуметтік-педагогикалық;
- әлеуметтік-психологиялық;
- әлеуметтік-экопсихикалық (жәрдемақы);

2. Патронаж объектінің сипатына негізделеді. Олар:

- жасы бойынша (балалар, жасөспірім);
- жынысы бойынша (қыз бала, ұл бала);
- медициналық көрсетумен бойынша (мүгедектер, жүкті әйелдер);

- Әлеуметтік статусы бойынша (қараусыз бала, зорлық-зомбылық құрбаны);

- Отбасы проблемасы бойынша (бей-берекетсіз отбасы, аялмдыкке салынған ата-аналар балалар) бөлінеді.

«Балалардың медициналық - әлеуметтік мекемелерінде әлеуметтік қызметтер көрсету жүйесін одан әрі дамыту» тақырыбына арналған дөңгелек үстел өтті.

Кемтар, басқа адамның күтімі мен көмегіне мұқтаж балаларға әлеуметтік қызметтер көрсету жүйесін республикадағы интернат-үйлері мен үйде әлеуметтік көмек көрсету бөлімшелерінің жүйесі көрсетеді. Қазіргі уақытта дамуында терең ментальды ерекшеліктері бар балалардың - 18 интернат - үйі қызмет етеді. 10 мыңнан астам кемтар балаларға үйде қызметтер көрсетуді 90 бөлімше жүзеге асыруда.

Үстіміздегі жылы сәуір айында «Қазақстан Республикасында мүгедектерді әлеуметтік қорғау туралы» Қазақстан Республикасы Заңының қабылдануына орай түрлі мекендік құқығындағы медициналық-әлеуметтік ұйымдарды ашу мүмкіндігі пайда болды.

Әлеуметтік қызметтер көрсету мекемелерінің қызмет істеуі Әкімдер шешімімен бекітілетін жекелеген Ережелер негізінде жүзеге асырылады, практикада бұл, бұрын қолданылып жүрген «Қазақстан Республикасында мүгедектерді әлеуметтік қорғау туралы» Заңды іске асыру үшін қабылданған, ұсынылатын мемлекеттік қызметтердің көлемі мен сапасын айтарлықтай салааралық және функционалдық саралауға әкеліп соғады.

Қазіргі уақытта медициналық-әлеуметтік мекемелердің қызметін реттеуде нормативтік-құқықтық негізді жаңарту қажеттілігі туындады. Министрлік көрсетілетін қызметтердің көлемі мен сапасына біріншай талаптарды көздейтін «Мүгедектер мен қарттарға үйде әлеуметтік көмек көрсету бөлімшелерінде, аумақтық әлеуметтік қызметтер көрсету орталықтарында, мемлекеттік медициналық-әлеуметтік мекемелерде және мемлекеттік емес медициналық-әлеуметтік мекемелерде әлеуметтік қызметтер көрсету» Мемлекеттік стандарттың жобасын әзірледі. Әлеуметтік қызметтер көрсетудің үлгі ережесінің жобасы әзірленді, ол мемлекеттік медициналық-әлеуметтік мекемелерде сияқты, мемлекеттік емес медициналық-әлеуметтік мекемелерде де әлеуметтік қызметтерді көрсету тәртібін көздейді.

Мемлекеттік медициналық-әлеуметтік мекемелер жүйесін қайта құру қажеттілігі туындады, үйде әлеуметтік қызметтер көрсету бөлімшелерінің жұмысын ұйымдастыруды жетілдіру талап етіледі. Осыған байланысты Дөңгелек үстелде, «Кеңес» мүгедектер қоғамдық бірлестігінің базасында сынамадан өткен Кемтар балаларды кешенді оңалтудың бағдарламасы қаралды. «Кеңес» кешенді оңалту бағдарламасы дамуында ерекшеліктері бар балаларды оқытудағы жаңа тәсілдерге құрылған. Бағдарламаның негізіне өмірге қажетті, әлеуметтік жағынан мағыналы машықтарды үйрету жөніндегі қызмет салынған. Бағдарлама, дамуында ауыр патологиялар бар балаларға әлеуметтік машықтар

мен таңылатын процестердің деңгейін жетілдіре отырып, балаға сатыдан сатыға көшу мүмкіндігін береді.

Көмекші балаларды көшеңді оңалту мұқтаж балаларға техникалық көмекші (компенсаторлық) құралдар беруді қамтамасыз етуді көздейді. Министрлік қызметтер көрсету рыногында белгілі «Otto Bock» (Германия), «ЭШЕД-прогрессивті ортопедия» (Израиль) фирмаларының қатысуымен протездік ортопедиялық бұйымдар әзірлеу жөнінде келіссөздер жүргізуде:

1) Осы Үйде әлеуметтік қызмет көрсетудің қарттар мен мүтедектерді қабылдаудың шарттарын және оларға бюджет қаражаты есебінен көрсетілетін әлеуметтік қызметтерді көрсетудің тәртібін айқындайды;

2) Үйде әлеуметтік қызмет көрсетуді (үйде қызмет көрсетуді) жергілікті атқарушы органдар, мемлекеттік емес ұйымдар жүзеге асырады;

3) Үйде қызмет көрсету жалғыздықты, сондай-ақ жалғыз тұратын қарттарға және бөгде адамның күтімі мен әлеуметтік қызмет көрсетуге мұқтаж бірінші, екінші топтағы мүтедектерге (бұдан әрі – қызмет көрсетілетін адамдар) көрсетіледі.

Мамандандырылған медициналық ұйымдарда стационарлық емдеуді талап ететін ауру процесінің белсенді стадиясындағы туберкулездің, невроздарды қоспағанда, инфекциялық аурулардың, соматикалық ауру кезіндегі невроз ұжас жай-күйлердің, жарылестің жеңіл дәрежесінің, ақыл-ес көпшілігі мен жеке басының айқын білінетін өзгеруі жоқ, сирек ұстамасы бар (айына 2-3 реттен артық емес) тырыспалы синдромдардың, карантинді инфекциялардың, жұқпалы тері мен шаш ауруларының, венерологиялық аурулардың, ЖҚТБ болуы үйде қызмет көрсетуге қарсы айғақтамалар болып табылады;

4) Үйде қызмет көрсету Қазақстан Республикасының Конституциясына, Қазақстан Республикасының заңдарына, өзге де нормативтік құқықтық актілеріне, сондай-ақ осы Үлгілік Ережеге сәйкес жүзеге асырылады;

5) Әлеуметтік қызметтерді қарттар мен мүтедектерді күту жөніндегі әлеуметтік қызметкерлер (бұдан әрі - әлеуметтік қызметкерлер) қызмет көрсету аумағы мен аймағының көлемі ескеріле отырып, әлеуметтік қызметтерді көрсетудің мемлекеттік стандарттарында көзделгендерден кем емес көлемде және түрлерде көрсетеді;

6) Әлеуметтік қызметкерлер үйде әлеуметтік қызметтер көрсету бөлімшелерінің жергілікті атқарушы органдардың және үкіметтік емес ұйымдардың штат санында болуы мүмкін;

7) Әлеуметтік қызметтер көрсету кезінде қызмет көрсетілетін адамдардың жасы мен денсаулық жай-күйі, оңалтудың жеке бағдарламасының (бұдан әрі - ОЖБ) мазмұны, қолалу белсенділігінің төмендеу дәрежесі мен басқа да объективті факторлар ескеріледі.

2) Үйде әлеуметтік қызмет көрсетудің міндеттері мен функциялары.

Үйде әлеуметтік қызмет көрсетудің негізгі міндеттері қызмет көрсетілетін адамдардың үйреншікті әлеуметтік ортада болуына қолайлы жағдайлар туғызу, гигиеналық талаптарға сәйкес өмір сүру жағдайларына қолдау жасау, әлеуметтік қызметтерді көрсетудің мемлекеттік стандарттарына сәйкес

әлеуметтік қызметтер көрсету және оқалту іс-шараларын жүргізу болып табылады.

Үйде әлеуметтік қызмет көрсету функциялары:

1) жалғыздық (жалғыз тұратын) қарттарды және үйде қызмет көрсетуге мұқтаж мүгедектерді анықтау және олардың есебін жүргізу;

2) қызмет көрсетілетін адамдардың дербес құқықтылығын және қауіпсіздігін қамтамасыз ету;

3) әлеуметтік-құқықтық қызметтер көрсету;

4) қызмет көрсетілетін адамдарды олардың құқықтары, көрсетілетін әлеуметтік қызметтің көлемі мен түрлері туралы хабардар ету;

5) әлеуметтік қызмет көрсетудің сапасы мен тиімділігін арттыру;

6) әлеуметтік қызметкерлердің еңбегін ұйымдастыруды жетілдіру және олардың біліктілігін арттыру;

7) Заңды тұлғалардың Жарғыларына сәйкес өзге де функциялар.

Әлеуметтік қызметкерлердің қызметін басқару:

1) Қызметтерге талсырыс берудің Басшылығын, практикалық көмекті және қызметтерді жеткізушілердің қызметіне бақылауды жүзеге асырады;

2) Әлеуметтік қызметкер халықты әлеуметтік қорғау саласындағы орталық уәкілетті орган бекіткен Біліктілік талаптамаларына сәйкес болуы керек;

3) Үйде қызмет көрсетудің іс-қағаздарын жүргізу олардың болуы, үйде қызмет көрсетудің сапасы мен тиімділігін арттыру, әлеуметтік қызметкерлердің қызмет көрсетілетін адамдардың құқықтары мен заңды мүдделерін бұзудың жол бермеу мақсатындағы бақылауды жүзеге асыруға мүлкіндік беретін құжаттарды қамтуға тиіс;

4) Іс-қағаздарын жүргізудің тәртібін уәкілетті орган бекітеді және ол қызметтерді жеткізушілер мен әлеуметтік қызметкерлердің назарына жеткізіледі;

5) Іс-қағаздарын жүргізу мынадай міндетті құжаттамалардың болуын көздейді:

1) жылға, тоқсанға арналған жұмыс жоспары;

2) қызмет көрсетуге келіп түскен адамдарды тіркеу журналы (осы Үлгілік Ережеге 4-қосымша);

3) қызмет көрсетілетін адамдарға жақындарының келіп-кету кестесі;

4) көрсетілген әлеуметтік қызметтер есебінің журналы (осы Үлгілік Ережеге 5-қосымша);

6) Іс-қағаздары мен жұмыс есебінің жай-күйі, олардың дұрыс жүргізілуі үшін әлеуметтік қызметкер, бөлімше меңгерушісі, орындаушы мен қызметтерді жеткізуші жауаптылықта болады;

7) Үйде қызмет көрсетудің сапасын бақылауды жүзеге асыру мақсатында

Осы Аумақтық әлеуметтік қызмет көрсету орталықтарында әлеуметтік қызмет көрсетудің аумақтық әлеуметтік қызмет көрсету орталықтарының қызмет тәртібін, қарттар мен мүгедектерді қабылдаудың шарттарын және оларға әлеуметтік қызметтер көрсетудің тәртібін айқындайды;

2) Аумақтық әлеуметтік қызмет көрсету орталығы (бұдан әрі – аумақтық орталық) заңды тұлға болып табылады және оны құрылтайшысы қолданыстағы заңнамға сәйкес құрады.

3) Аумақтық орталық өзінің қызметін құрылтай құжаттарына сәйкес медициналық қызметке берілетін лицензияның негізінде, ал әлеуметтік-педагогикалық қызмет түрлерін көрсеткен жағдайда – білім беру қызметіне берілетін лицензияның негізінде жүзеге асырады;

4) Аумақтық орталықтар өз қызметінде Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамалық және өзге де нормативтік құқықтық актілерін, осы Үлгілік Ережені басшылыққа алады;

5) Аумақтық орталық жеке оңалту бағдарламасына немесе медициналық ұйымның қорытындысына сәйкес бөгде адамдардың күтіміне және әлеуметтік қызмет көрсетуге мұқтаж қарттар мен бірінші, екінші, үшінші топтағы мүгедектердің, оның ішінде мүгедек балалардың (бұдан әрі – қызмет көрсетілетін адамдар) медициналық-әлеуметтік және оңалту қызмет түрлерін алу, бос уақыты мен демалысын өткізу мақсатында күндізгі уақытта болуына арналған.

Мамандандырылған медициналық ұйымдарда емдеуді талап ететін процесі белсенді стадиядағы туберкулездің, карантинді инфекциялардың, тері мен шаш жұқпалы ауруларының, венерологиялық ауруларының, ЖҚТБ, соматикалық ауру кезіндегі невроздарды, неврозға ұқсас жәні-күйлерді қоспағанда, психикалық аурулардың, ақыл-ес кемшіліктігі мен жеке басының айқын білімнің өзгеруі жоқ, сирек ұстамасы бар (айына 2-3 реттен артық емес) этиологиясы әртүрлі тырыспалы синдромдардың болуы аумақтық орталықта медициналық қызмет көрсетуге қарсы айғақтамалар болып табылады.

Аумақтық орталықтың міндеттері мен функциялары

Аумақтық орталықтың негізгі міндеттері қызмет көрсетілетін адамдарға үйдікіне жақындатылған қолайлы тұрмыс жағдайларын жасау, әлеуметтік қызмет көрсетудің мемлекеттік стандарттарына сәйкес әлеуметтік қызмет көрсету және оңалту шараларын жүргізу болып табылады.

Аумақтық орталықтардың функциялары:

1) қызмет көрсетілетін адамдардың дербес құқықтылығын және қауіпсіздігін қамтамасыз ету;

2) әлеуметтік қызметтер көрсету;

3) медициналық, әлеуметтік және кәсіптік оңалту жөніндегі іс-шаралар жүргізу;

4) балалардың оқыту бағдарламаларын игеруіне жағдайлар жасау (әлеуметтік-педагогикалық қызметтер көрсету кезінде);

5) қолайлы моральдік-психологиялық климат жасау;

6) қызмет көрсетілетін адамдарды олардың құқықтары, әлеуметтік қызмет көрсетудің көлемі мен түрлері, Ішкі тәртіп ережесі туралы хабардар ету;

7) қызметкерлер еңбегінің ұйымдастырылуын жетілдіру және олардың біліктілігін арттыру;

8) әлеуметтік қызмет көрсетудің сапасы мен тиімділігін арттыру;

9) аумақтық орталықтың қаржы-шаруашылық қызметін жүзеге асыру;

10) аумақтық органның Жарғысына сәйкес өзге де функциялар.

Медициналық әлеуметтік патронаж- отбасының ауру және сабейк жаралсыз мүшелеріне қатысты жұмыс жасайды. Медициналық- әлеуметтік патронаждың мазмұны аталған клиенттердің категорияларына байланысты болып келеді. Оларға дәрілерді жеткізу, түнгі кезекшелік, гигиеналық қызмет көрсету соның бірі жатады.

Әлеуметтік психологиялық патронаж- отбасына ұзақ психологиялық және әлеуметтік көмек көрсетудің әртүрлі формада жүзеге асады. Бұл отбасы дағдарыс стрестік жағдайда басынан кешеді, эмоционалды жағдайда болады. Әлеуметтік патронаж клиенттің әлеуметтік және психологиялық жағдайын есепке ала отырып мән-жайды зерттеуге себепші болады. Ол сонымен қатар отбасында қалыптасқан күйзелісті немесе күйзеліс жағдайын жою бойынша нақты көмек көрсетуге және тұрақты тенденцияларды тұрақтандыруға бағытталған.

Әлеуметтік патронаж әлеуметтік жұмыс маманының әртүрлі әдістер іс-әрекетін қарастырады.

Әлеуметтік педагогикалық патронаж- әртүрлі проблемалары бар отбасына жан-жақты сонымен бірге әрекет ететін көмектерді жатқызады.

Отбасының әлеуметтік патронажы келесідей бағыттарды қарайды:

1) Қолайсыз немесе қауіпті сияқты жағдайлардың қалыптасуына байланысты ақпараттық-аналитикалық мәліметтер;

2) Жағдайларға тура араласу;

3) Бітшілдікті немесе оны жоспарлау туралы әлеуметтік жұмыс келісімдерін жасау;

4) Патронаж клиенттерін тікелей қорғау;

5) Клиенттермен жұмысты бақылау, бағалау, аяқтау. Патронаждық жұмыстың нысандары мен әдістері.

Клиенттермен жұмыстардың барлық кезеңде патронажта жауапты мамандар клиенттермен жұмыстың негізгі мазмұнын арнайы есеп карточкаларына тіркейді. Отбасын патронаждан әртүрлі формалар немесе әдістер қолданылады. Материалдық қолдау, әлеуметтік кеңес, психотерапия немесе т.б.

Сондықтан патронаж өзінің жүйесінде келесілерді білдіреді:

1) Клиент деңгейінде оның бастамасы өзі үшін клиенттің өмірлік жағдайының қиын немесе тіпті қауіпті екендігін анықтау кезеңінен басталады;

2) Патронаждық жұмыстың мазмұнының деңгейінде-әдеттегі дәстүрлі түрде әлеуметтік көмек шеңберінен шыққан міндеттемелерді көтеру;

3) Патронаждың әдістемелік деңгейінде көмек көрсетуге арнайы қосымша жолдарды қолдану;

4) Ұйымдастыру деңгейінде клиенттермен қатынасты ұйымдастыру.

1.2 Аймақтаны тұрғындарға әлеуметтік қызмет көрсету жүйесінің құрылымы

Әлеуметтік қызметтер — іс әрекеті адамның дамуын қолдауға және игілігін қамтамасыз етуге бағытталған ұйымдар.

Әлеуметтік қызметтер — әлеуметтік қызмет көрсету түрлеріне сәйкес әлеуметтік қызметтің клиентке көмек көрсетуі.

Әлеуметтік диагноз — expertтік бағалау, клиент жайындағы мәліметтер мен оның өмір сүру жағдайы жайындағы мәліметтер жиынтығын, сонымен қатар көмек көрсету жоспарын өңдеуге қажет ақпаратты талдауды болжалдайды.

Әлеуметтік паналау орны — қиын өмірлік жағдайға тап болған адам тәулік бойы паналап, тамақтанып қажетті көмекті қамтитын әлеуметтік көмек мекемесі.

Әлеуметтік қызметкер — әлеуметтік қызмет қызметкері, клиенттерге кеңес берушілік, оңалтушылық, педагогикалық және әлеуметтік-тұрмыстық қызмет түрлерін көрсетеді.

Отбасылық терапия — отбасы мүшелерінің қарым қатынасы арасында пайда болған проблемаларды шешуде отбасына көрсетілер көмектің жолдары мен әдістерінің көшесі.

Білім беру саласындағы әлеуметтік қызметкер — әлеуметтану үрдісінде балаға әлеуметтік және психологиялық проблемаларды жеңуге жәрдемдесетін маман.

Қиын өмірлік жағдай — нормалы тіршілігін объективті бұзшы болып табылатын немесе адамның қабылдауына жеке басына қиын деп есептелетін жағдай (мүгедектік, жетімдік, жұмыссыздық және т.б.).

Кәсіби құзыреттілік — әлеуметтік жұмыс маманының мінездемесі, мамандығының талаптарына деген оның сәйкестік дәрежесі.

Кәсіби даярлық — кәсіби бағдарлық пән кәсіби білімі, біліктілігі мен машықтарының жүйесі және кәсіби бағдарлығының қалыптасуы, әлеуметтік жұмыстағы кәсіби жағдаяттар мен талсырмалардың теориялық және практикалық шешімнің тәжірибесін меңгеру.

Зандылыққа сәйкес анықталған: - үйде әлеуметтік қызмет көрсету тұрақты немесе уақытша стационарлық емес әлеуметтік қызметке мұқтаж азаматтарға әлеуметтік қызмет түрлерін ұсыну - жасының үлкендігіне байланысты өзіне өзі қызмет көрсету қабілеттері төмен, ауыру, мүгедектігі және жалғызбасты азаматтарға әлеуметтік-тұрмыстық, әлеуметтік-медициналық және басқа көмек түрінде үйде қызмет көрсетіледі. Әлеуметтік сала маманы жиі кеңес беруші ролін де атқарады, сондықтан кеңес беру тәжірибесі басқа адамдарды дұрыс түсінуіне көмектеседі, олардың мұқтаждарына көңілмен ортақтас боуға, өз тарапынан байланыс құруға қолдау болады. Кеңес берудің негізгі принциптері қызмет көрсету саласының мониторингінде көрсетіледі: Белсенділік принципі: қарт адамдардың позитивті (оң) мінездеріне көңіл аударылады, Бейімделу принципі: қиындықтарды өздігінше жеңу қабілеттеріне сүйену және сол үшін оларға мүмкіндік беру Тәуелділік принципі: өміріне деген бақылауы қалатындай қарт адамдардың мұқтаждарын қанағат ету. Кеңес беру арқылы қарт адамдардың ойын, мұқтаждығын білуге болады, олардың қолданылып отырған қызметіне деген

көзқарасын. Көмек көрсету арқылы қарт адамдармен қарым қатынас құру әлеуметтік қызметкер үшін өте күрделі. Оның клиенттерінің түрлі сезімдері болады: қайғыру, мұңдану, уайымдау, тастанды сезім, қажетсіздік сезімі. Олар басқа адамның көмегіне мұқтаж болуымен қатар өздігінше қабілеттерінен айырылу сезімімен де күйзеледі. Бұндай күрделі жағдайларда әлеуметтік қызметкер қарт және қария адамдармен қарым қатынас құрумен соны сақтау қабілетімен мәңгеру керек, олардың психикалық құбылыстарын реттеуге тырысып тәуелсіздік орнын көрсете білу керек. Қарт адамдар оларды басқаруға, кеңес беруге, өмірлерін реттеуге қарсы келеді. Олармен жұмыс атқарғанда әлеуметтік қызметкердің міндетінде: - қарт клиенттерге деген мінсіз сыйпастықты көрсету - олардың өмірлік тәжірибесіне жүгіну - қажетті психологиялық климатты құрып сақтауға тырысу, ол маңызды проблемаларды талқылауда екі жақты сенімділікке қолдау болады - қарт адамдарға деген шынайы қызығушылығы мен оларға көмек көрсету ынтасын көрсету - бар ойын айтуға толық мүмкінді беру - жай және түсінікті тілде сөйлеу, психологиялық терминологияны қолданбау - сұбаттасуды 25-30 минуттен шектеу, өйткені қарт адамдар ұзақ әңгімелесуді көтермейді - жұмыс барысында жұбатмақтауды қолдану, өйткені қарт адам ұзақ сөйлейді және бір тақырыптан бір тақырыпқа ауыса береді. Қарт адамға әлеуметтік қызмет көрсету сұрақтарымен, қайғысына, қызметтік қабілеттерін жоғалтуы бойынша, қарым қатынастағы қиындықтар мен жанжалдар бойынша, өткен мен болашақтың байланысы жөнінде, жаңа өмір әрекетіне және жағдайларға бейімделу бойынша кеңес беруге болады. Психологиялық кеңес берудің келесі түрлері маңызды және әсерлі: - жас ерекшелігі мен психологиялық - отбасылық психологиялық - психологиялық бағдар - жеке психологиялық. Жас ерекшелікті психологиялық кеңес беру. Қарт адамдар екі топқа бөлінеді 60-75 жастағылар, және 75тен жоғары жастағылар, психологиялық және медициналық жағдайы бойынша бірдей емес. Бірінші топ өкілдерінің белсенділігі жоғары болады, олар үшін маңызды проблемалар - әлеуметтік-психологиялық бейімделудің бұзылуы және осыған байланысты болған психологиялық дискомфорт. 75тен жоғары жастағы топта бірінші орында медициналық проблемалар, денсаулығының төмендеуіне байланысты, әлсіздігіне және үнемі күтімге мұқаждығына байланысты. Қарт адам үшін зейнетке шығу кезеңі – нормативті жас ерекшеліктік дағдарыс, онда өмірдің жағдаяттары арасында қарамақайшылық туады (әлеуметтік статусының өзгеруі) және адам мұқаждығы (әлеуметті маңызды әрекетін жалғастыру, отбасы мен ұрпақтарын орнын сақтай білу). Зейнетке шығу қарт адамның нормалы өмірлік кырағын үзеді, экономикалық мағынада өнімдіктен өнімсіздікке ауысу болады, сондықтан ол күйзеліске соғуы мүмкін. Жас ерекшеліктік психологиялық кеңес беру нормалы жас ерекшелігінің дағдарысын бәріп сәйкесті өзгерулерді қабылдауға дайын болуға қарт адамға мүмкіндік береді. Жас ерекшеліктік психологиялық кеңес беру барысында екі проблеманы шешу қажет: «зейнеткер статусын» мәңгеру көмек көрсету, бар өзгерулерімен қатар өз көрінігін қабылдай білу, көптеген әлеуметтік байланыстарын жоғалту мен физикалық сұраныста жоқтығын түсіну. Батыс елдерінде зейнетке шығу алдында арнайы курсатр жүргізеді, зейнет жасының

алдындағы адамдарға өміріндегі жаңа кезеңге дайындалуға көмек көрсетеді. Кеңес беруде отбасы мүшелерімен де араласу қажет, олар қарт адамның өмірлік өзгеруін қабылдауға қолдау көрсетеді. Және осы жерде келесіні ойдан шығармау керек: анкеталық мағлұматтар және отбасы туралы толық мәліметтер - қарт адамның өмірлік жолын ету ерекшеліктері: оқудағы табыстылығы, кәсіби өсу кезеңдері, жұмыс орнының ауысуы, жетістіктері, марапаттаулары.

Әлеуметтік қызмет көрсету осыған құнығы бар адамдарға меншік нысанына қарамастан, үйде немесе әлеуметтік қызмет көрсету мекемелерінде ұсынылатын әлеуметтік қызмет көрсетулердің жиынтығын (күтім, тамақтандыру, медициналық, құқықтық, әлеуметтік-психологиялық және заттай түрде көмек алу, кәсіби дайындауға, жұмысқа орналастыруға, әдет-ғұрыптық қызмет көрсетуді ұйымдастыруға көмек және басқалары) қамтиды.

Әлеуметтік қызмет көрсету термин сияқты мінсіз жоғары дәрежеде қалыптасқан деп санайды. Бұл объект көптеген жүйелерге кіретін элементтерден тұрады. Формальды тұрғыдан қарағанда әлеуметтік қызмет көрсету- бұл клиенттерге әлеуметтік қызмет түрлерін беретін әлеуметтік жұмыстың түрі.

Сондықтан да әдістемелік тұрғысынан қарағанда «Әлеуметтік қызмет» ұғымының мәнін түсіну, танып білудің практикалық маңызы арта түседі. Отандық әдебиетте «әлеуметтік қызмет» әдетте әлеуметтік жұмыстың ұйымдастыру түрі ретінде қарастырылған. Кейбір авторлар әлеуметтік қорғау қызметінің ішінде көптеген жүйелердің элементтерін барлығын айырықша атап көрсетеді. Олар әртүрлі функционалдық жүктемелерді көтереді, өзара күрделі іс-әрекетте болады. Әдебиеттер келесідей қызмет түрлерін ажыратады:

- 1) Отбасындағы әлеуметтік қызмет көрсету;
- 2) Әлеуметтік- медициналық қызмет көрсету;
- 3) Психологиялық көмек көрсету қызметі;
- 4) Әлеуметтік қамтамасыз ету қызметі;
- 5) Құқықтық көмек көрсету қызметі;
- 6) Экологиялық қызметтер;
- 7) Жұмыспен қамту қызметі;
- 8) Балалардың әлеуметтік қызметтері.

Екінші жағынан аймақтық әлеуметтік қызметтер-ведомстваралық муниципалдық әлеуметтік қызметті ұйымдастыру проблемасы, аймақтық сондай-ақ ведомстваралық позиция тұрғысынан қарастыру қажет. Бірақ әртүрлі министрліктер мен ведомствалардың әлеуметтік торабының ажыратып алатын компоненті болып табылады. Әлеуметтік қызметкерлік мекемелері екі жақты әкімшілік бағыныштылықта болып келуі және қаржыландырудың көптеген көздерін көденуі жекелеген ведомствалардың қарамағында жұмыс атқаратындағы атап көрсетеді. Мысалы: ведомствалардың құрамында ішкі істер органдарында әлеуметтік қызмет көрсетудің мәні келесідей проблемаларды ажыратып көрсету арқылы анықталады:

- 1) Әлеуметтік қызмет көрсету түрлері мен тәсілдері;

2) Халыққа әлеуметтік көмек көрсету қызметінің және мекемелерінің құрылымдары;

3) Аймақтық және ведомствалық әлеуметтік қызметтің компоненттері мен элементтері;

4) Мемлекеттік, муниципалдық, қоғамдық, діни жеке мекемелер;

5) Әлеуметтік қызмет көрсетуді ресурстармен қамтамасыз ету: мүлкілік, қаржылық, кадрлық, ғылыми-әдістемелік, ақпараттық. Әлеуметтік қызмет көрсетудің жоғарыда аталған компоненттері мен элементтерінің құрылымы бұл жүйенің тұрақтылығын сапалық жағынан анықталғанын сипаттайды.

2.1 Аймақтағы тұрғындарға әлеуметтік қызмет көрсету жүйесінің іске асырылуының қазіргі жағдайы

Мемлекет басшысы Н.Ә.Назарбаевтың 2012 жылғы қаңтардағы Қазақстан халқына Жолдауы әлеуметтік саясаты жаңғырту үдерісіне тың серпінді әкелсе, «Қазақстанның әлеуметтік жаңғыртылуы: Жалпыға Ортақ Еңбек Қоғамына қарай 20 қадам» бағдарламалық мақаласы жаңа бағыттарды айқындап, міндеттерді нақтылап берді.

Атап айтқанда, Президент құқық пен әділдік қағидаттарына негізделген әлеуметтік қағынастарды қалыптастыруды жүктеп отыр. Оған Бізде толық мүлкіндік бар. «Қазақстан Республикасында мүгедектерді әлеуметтік қорғау туралы», «Келігер балаларды әлеуметтік және медициналық-педагогикалық түзеу арқылы қолдау туралы» тиісті заңдар да қабылданған. Дегенмен, әлеуметтік қызмет көрсету жүйесін дамыту көшенді тұрғыдан қарастырылмағандықтан, стандарттары мен нормативтері жан-жақты ойластырылмағандықтан, келішпіндері болды. Көрсетіліп отырған қызметтердің сапасын бағалау, бақылау және келішпін беру тетігі болмағандықтан, балама нысандар мен таңдау құқығы дамытылмағандықтан, білікті кадрлардың тапшылығынан азаматтардың қажеттілігін толық қанағаттандыра алмай келеміз. Осындай келішпіндер ірі интернат үйлерінің көбейіп кетуіне, отбасылық байланыстардың әлсіреуіне, қызметтер сапасының төмендеуіне, сондай-ақ, бұл салада мемлекеттік монополияның күші алуына әкеліп соқтырды.

Әлеуметтік қызмет көрсету саласын кеңейту, олардың сапасын арттыру мақсатында Мемлекет басшысы өзінің «Қазақстанның әлемдегі бәсекеге барынша қабілетті 50 елдің қатарына кіру стратегиясы. Қазақстан өз дамуындағы жаңа серпінді жасау қарсаңында» атты Қазақстан халқына Жолдауында келішпін және қосымша әлеуметтік қызметтердің тізбесін әзірлеп, заң жүзінде бекітуді, оларды көрсету тәртібіне өзгеріс енгізуді, әлеуметтік қызмет көрсету стандарттарын енгізу және қызметкерлерді аккредиттеуді талсырған болатын.

Мемлекет басшысының талсырмасы бойынша 2008 жылғы желтоқсанда «Арнаулы әлеуметтік қызметтер туралы» заң қабылданып, әлеуметтік қызмет көрсету жүйесін реформалауға және қиын өмірлік жағдайларға тап болған

адамдардың, оның ішінде мүгедектердің құқықтарын қорғауға жол ашылады. Осы заңға кеңірек тоқталатын болсақ, біріншіден, мұнда арнаулы әлеуметтік қызметтерді бағалау және оларға деген қажеттілікті айқындау арқылы тең мүмкіндіктерге нәзіделген қоғамды қалыптастыру идеологиясы айқын аңғарылады, адамдарды қиын өмірлік жағдайларға тап болған деп танудың негіздемесі айқындалған. Сол сияқты, заң көрсетілетін арнаулы әлеуметтік қызметтердің көпәспекттілігі арқылы қиын өмірлік жағдайларға тап болған адамдар үшін мүмкіндіктерді мөлділейтін отыр.

Заңға сәйкес қиын өмірлік жағдайларға тап болған адам құқықтық мәселелерін шешу үшін заңгерлерден, медициналық-әлеуметтік консультация алу үшін арнайы мамандардан, психологтардан ақыл-кеңес, басқа да көмектер ала алады.

Заң арнаулы әлеуметтік қызметтердің кепілді көлемінің тізбесі арқылы қиын өмірлік жағдайларға тап болған адамдар үшін мемлекет қамтамасыз ететін басты кепілдіктерді, әлеуметтік қызмет көрсету стандарттары мен оларды көрсету тәртібін, көрсетіліп отырған қызметтердің сапасын бағалау, бақылау және кепілдік беру тәртібін, әлеуметтік қызметкерлерді аттестаттауға қойылатын талаптарды, тамақтану нормаларын анықтайды.

Осы арада реформаның негізгі бағыттары арнаулы әлеуметтік қызметтердің мемлекет кепілдік берген және қосымша көлемін бөлілеуге, олардың стандарттарын әзірлеуге бағытталған арнаулы әлеуметтік қызмет көрсету үлгісін жаңартуды, бәсекеге қабілетті орта құруға және қызметтер сапасын жақсартуға мүмкіндік беретін үкіметтік емес ұйымдарды қатыстыру арқылы қызмет көрсету рыногын кеңейтуді көздейтін арнаулы әлеуметтік қызмет көрсету жүйесін институттық тұрғыдан жетілдіруді, үкіметтік емес секторда арнаулы әлеуметтік қызмет көрсетуге мемлекеттік әлеуметтік тапсырыс тетігін енгізу арқылы қаржыландыру жүйесін одан әрі дамытуды, әлеуметтік қызметкерлер институтын қалыптастыруды қамтитынын айта кеткен жөн.

Реформаны іске асыру үш кезеңнен тұрады. Бірінші кезең дайындық кезеңі жалпы оқалту қызметтерін көрсетуден арнаулы әлеуметтік қызмет көрсетуге ауысуды қамтамасыз ететін нормативтік-құқықтық актілерді әзірлеу мен іске асыруды көздейді. Арнаулы әлеуметтік қызмет көрсетуді беймонополияландыру және тәйыққанды арнаулы әлеуметтік қызмет көрсету рыногын құруда басты мақсаттар болып табылады.

«Арнаулы әлеуметтік қызметтер туралы» заңды іске асыру мақсатында 2009 жылдан 2011 жылға дейін әлеуметтік қызмет көрсету саласында арнаулы әлеуметтік қызметтерді енгізуге жұмсалған республикалық бюджет шығыны (нысаналы ағылдары және жалпы сипаттағы трансферттер) 17,5 млрд. теңгеден асып түсті. Бұл қомақты қаражат арнаулы әлеуметтік қызмет көрсету стандарттарын енгізуге, медициналық-әлеуметтік ұйымдарда штат санын 78-ден 149 бірлікке дейін, шамамен 2 есе көбейту арқылы қосымша штат бірліктерін алуға жұмсалды. Егер бұрын мамандандырылған мекемелердің штатында кіші медициналық қызметкерлер мен тәрбиешілер басым болса, бүгінгі таңда олардың орнын мүгедектердің қажеттіліктерін бағалау және

айқындау жөніндегі әлеуметтік қызмет-көрсеткіштер, арнаулы әлеуметтік қызметтердің алуан түрлерін көрсететін мамандардың жұмысын үйлестіруді қамтамасыз ететін әлеуметтік жұмыс жөніндегі консультанттар, көрсетілетін қызметтердің сапасын бағалау функциясын орындайтын әлеуметтік жұмыс жөніндегі мамандар басты.

Біз сөз етіп отырған мәселеде арнаулы әлеуметтік қызмет көрсетудің балама нысандарын дамыту және үкіметтік емес секторды тарта отырып, әлеуметтік қызметтер желісін кеңейту маңызды орын алады. Бұл бағытта тындырылған істер баршылық. Соның нәтижесінде 2008-2011 жылдары арнаулы әлеуметтік қызмет көрсететін мекемелер желісі көбейді. Нақты айтсақ, республикалық бюджет қаражаты есебінен Қарағанды облысының Саран қаласында психоневрологиялық интернат үйін салу және Шығыс Қазақстан облысында тірек-қимыл аппараты зақымданған мүгедек балаларға арналған интернат үйін ашу есебінен стационарлық мекемелер 101-ден 103-ке көбейді, үйде әлеуметтік қызмет көрсету бөлімшелері жаңа бөлімшелер ашу есебінен 454-тен 482-ге артты. Бұрын 12 оңалту орталығы болса, қазір олардың саны 15-ке жетті. 2008 жылы республикалық бюджет қаражаты есебінен Атырау қаласында мүгедектерге арналған облыстық оңалту орталығы салынды. Ал 2010 жылы жергілікті бюджет есебінен Маңғыстау облысында осындай орталық іске қосылды. Сондай-ақ, Павлодар облысындағы санаторий жаңартылды. Арнаулы әлеуметтік қызмет көрсетудің балама нысандары – күндізгі бөлімшелер құрылды, 2008 жылы осындай бір ғана бөлімше болса, 2011 жылы олардың саны 22-ге жетті.

Арнаулы әлеуметтік қызмет көрсету рыногын кеңейту мақсатында тек мемлекеттік секторға ғана емес, сондай-ақ мемлекеттік әлеуметтік тапсырыс арқылы үкіметтік емес секторға да стандарттар енгізілгенін атап өткен жөн. Осы мақсаттарға 2009-2011 жылдары республикалық бюджеттен 957 млн. теңге бөлінді.

Жоғарыда айтылған кезеңде үкіметтік емес ұйымдар мемлекеттік тапсырысты орналастырған облыстардың саны үш есе есті. Қазір 12 облыс осындай нәтижеге қол жеткізіп отыр. 2011 жылы мемлекеттік тапсырыс алу бәсекесіне 40 ҰЕҰ қатысты, бұл республикада белсенді жұмыс істейтін, мүгедектер мәселесімен айналысатын 129 ҰЕҰ-ның 31 пайызын құрайды.

Министрлік әлеуметтік қызмет көрсету жүйесін дамытуды кешенді қарастыру мақсатында халыққа арнаулы әлеуметтік қызмет көрсетумен айналысатын органдар мен құрылымдардың қызметін үйлестіру бағытында да қадамдар жасауда. Оның нақты мысалы – БҒМ, ДСМ, ИМ және ЮНИСЕФ балалар қорымен «Арнаулы әлеуметтік қызметтерді көрсетудің қиындармен моделін енгізу бойынша 5 қадам» бағдарламасына және балалардың құқықтарын қорғау жөніндегі екіжылдық жоспқымалы жоспарға қол қойылды. Жоспарды іске асыру үшін Қазақстанда әлеуметтік қызмет көрсету жүйесінің, оның ішінде «Арнаулы әлеуметтік қызметтер туралы» заңды іске асыру жағдайына бағалау жүргізілетін болады. Ол халыққа әлеуметтік қызмет көрсету жүйесіне өзқарасты өзгерту бойынша қабылданған шаралардың тиімділігін айқындауға мүмкіндік береді.

Ағымдағы жылы реформаны одан әрі жүргізу мақсатына стандарттар енгізуге республикалық бюджеттен 41 мың адамды қамту үшін 2,2 млрд. теңге бөлінді. Төрт қанатқақты өңірде: Шығыс Қазақстан, Қостанай облыстары, Астана мен Алматы қалаларында белгілі тұрағы жоқ адамдарға арналған әлеуметтік бейімдеу орталықтарында уақытша болу стандарты енгізіле бастады. Республикалық бюджеттен бөлінген қаражаттың мөлшері 155 млн. теңге. Осы және басқа да шаралар мүмкіндіктері шектеулі адамдарды көпшілікпен етене араластыруға бағытталған әлеуметтік парадигмаларды орындауға және өз кезегінде мүтедектік-тің жаңа түсінігін және мүтедектерді әлеуметтік қолдауды іске асыруға, бастапқы тең мүмкіндіктерді қалыптастыру және қоғамдық барлық игілікті алу мақсатында қиын өмірлік жағдайда жүрген барлық адамдарға арнаулы әлеуметтік қызмет көрсету арқылы әлеуметтік саланы дамытудың жаңа бағытын бастауға мүмкіндік берді.

Ең алдымен арнайы әлеуметтік қызмет көрсету жүйесін реформалау туралы сөз қожасақ, 2012 жылдың 31 мамыр мен 1 маусым күндері МҰТО-ның мәжіліс залында Қазақстан Республикасының Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігі арнайы әлеуметтік қызмет көрсету жүйесін реформалау сұрағы бойынша селекторлық кеңесу яғни видеоконференция байланыс арқылы өткізді.

Вена халықаралық жоспарының 68-тәрмағына сәйкес әлеуметтік қамсыздандыру қызметтері ұлттық саясат құралы болып табылады. Мақсаты – қарт адамдардың әлеуметтік функцияларды барынша орындауы. Олардың жергілікті базасы болып, қартайған адамдарды белсенді және ғайдалы азамат ретінде өз үйінде және қоғамдық ұжымда барынша тәуелсіз өмір сүруі үшін алдын алу, емдеу саласында әлеуметтік қызмет көрсетулердің кең ауқымын ұзынуы тиіс.

Егде адамдарға әлеуметтік қызмет көрсету өзекті проблемалардың бірі болып табылады. Адам қартайған кезде бұрынғы әлеуметтік ролінен айырылып, жиі туғандары мен жақындарын жоғалтады. Рухани құлдырап, байланыс шеңбері, әлемге көзқарасының нұсқалары тарыады.

2002 жылдан бастап әлеуметтік көмек көрсету мен әлеуметтік қамсыздандыруға жыл сайынғы республикалық бюджет шығысы 2006 жылға жоспарланған шығыстарды қосқанда, 160 миллиардтан 362 миллиардқа дейін, яғни екі есеге дейін өсті.

Әлеуметтік қызметкерлердің штат санының нормативтері 1457-2005 ІҚСтандартына сәйкес айқындалған. Соған сәйкес қалаларда 8-10 адамға және селолық елді мекендерде 4-6 адамға 1 әлеуметтік қызметкерден келуі тиіс.

Қазақстан Республикасында барлығын 329 үйде әлеуметтік қызмет көрсету бөлімшесі жұмыс істейді және 33 мыңнан астам жалғыз тіпті қарттарға қызмет көрсетеді.

Кесте 1 – Қазақстан Республикасында әлеуметтік көмек бөлімшелерінің саны

Қалалар мен облыстар	Бөлімше саны	Штаттағы әлеуметтік	Қызмет көрсетілетін
----------------------	--------------	---------------------	---------------------

		қызметкерлер саны	жалғыздықтар мен мүгедектер
Астана қаласы		31	130
Алматы қаласы	27	329	2826
Алматы облысы	19	161	1407
Қарағанды облысы	47	509	4971
Шығыс Қазақстан облысы	42	543	4610
Солтүстік Қазақстан облысы	27	474	2741
Павлодар облысы	26	391	2188
Оңтүстік Қазақстан облысы	26	391	2687
Батыс Қазақстан облысы	24	396	2507
Қостанай облысы	20	396	2302
Ақтөбе облысы	16	313	1368
Қызылорда облысы	9	161	828
Маңғыстау облысы	8	109	647
Жамбыл облысы	7	80	612

Әлеуметтік көмек бөлімшелерінің ең көп саны Қарағанды облысында жұмыс істейді. Қарағанды облысында – 47 (әлеуметтік қызметкерлер штаты – 509, қызмет көрсетілетін егде адамдар мен мүгедектер – 4971), Шығыс Қазақстан облысында – 42 (штатта – 543 әлеуметтік қызметкер, қызмет көрсетілетін егде адамдар мен мүгедектер – 4610 адам), Алматы қаласында – 27 (штатта – 329 адам, қызмет көрсетілетін егде адамдар мен мүгедектер – 2826), Солтүстік Қазақстан облысында – 27 (штатта – 474 әлеуметтік қызметкер, 2741 адамға қызмет көрсетіледі). Павлодар және Оңтүстік Қазақстан облыстарында 26 әлеуметтік көмек бөлімшелері жұмыс істейді. Павлодар облысында әлеуметтік қызметкерлер штаты 391 адам, қызмет көрсетілетін жалғыздікті зейнеткерлер мен еңбекке қабілетсіз азаматтар 2188 адам, Оңтүстік Қазақстан облысында 2687 адамға қызмет көрсетіледі. Батыс Қазақстан облысында 24 әлеуметтік көмек бөлімшесі (штатта – 396 әлеуметтік қызметші, қызмет көрсетілетін жалғыздікті қарттар мен мүгедектер – 2507), Қостанай облысында 20 әлеуметтік көмек бөлімшесі (штатта 269 мүгедекке, 125 соғысқа қатысушыларға, 29 қайтыс болған жауынгерлер бар отбасыларға, 1879

жалғызлықты егде адамдарға қызмет көрсететін 396 әлеуметтік қызметкер) жұмыс істейді. Алматы облысында 19 бөлімше (штатта 161 қызметкер, 1407 егде адамдарға қызмет көрсетіледі), Ақтөбе облысында – 16 әлеуметтік көмек бөлімшесі (штатта – 313 әлеуметтік қызметкер, қамқорлық көрсетілетін егде адамдар - 1387) жұмыс істейді.

Ең аз әлеуметтік көмек бөлімшелері мынада облыстарда: Қызылорда облысында – 9 (штатта – 161 әлеуметтік қызметкер, қызмет көрсетілетін жалғызлықты қарттар - 828), Маңғыстау облысында – 8 бөлімше (штатта – 109 әлеуметтік қызметкер, қызмет көрсетілетін жалғыз іпкіті және қарт адамдар - 647), Жамбыл облысында – 7 (штатта 80 қызметкер, қызмет көрсетілетін егде адамдар – 612), Астана қаласында – 3 (штатта жалғыз тұратын 150 адамға қызмет көрсететін 31 маман) бөлімше жұмыс істейді.

Қазақстанда әлеуметтік қызмет көрсетуді іске асыру мүмкіншілігі территориялық әлеуметтік қызмет көрсету органдарын ұйымдастыру, оларды одан әрі дамыту нәтижесінде іске асырылады. Әлеуметтік жұмыс саласында кәсіби әлеуметтік қызметкерді және басқа мамандарды даярлау жеткілікті дәрежеде жүріп жатыр деп айтуға болады. Әлеуметтік жұмыстың теоретиктері әлеуметтік қызмет көрсетуді әлеуметтік жұмыстың түрі деп тұжырымдайды. Іс жүзінде тәжірибеде — бұл жүйелер әлеуметтік адамгершілік, қайырымдылық қызметтің белгілі бір түрлері болып саналады. Ол және бастың отбасының кез-келген адамдар жақынтығының қайта қалыптасып, түзетілуін қамтамасыз етуге негізделген.

Қазақстан республикасында әлеуметтік қызмет көрсету түрлерін беруші стационарлық, жартылай стационарлық, стационарлық емес мекемелер айналысады.

Отбасыларға, әйелдерге, балаларға, қарт адамдарға, мүгедектерге әлеуметтік қызмет көрсету мекемелер торабы қарқынды дамып, өсіп келеді. Қазіргі уақытта әлеуметтік қызмет көрсету орталықтарының айтарлықтай көп болуы- ол жасы профиді. Отбасыларға, Балаларға жасы ұлғайған қарттарға, мүгедектерге әртүрлі қызметтер түрін көрсету:

- 1) әлеуметтік-медициналық;
- 2) психологиялық – педагогикалық;
- 3) әлеуметтік тұрмыстық, сауда-саттық қызметтер.

Бұл мекемелер өмірдің не бір қиын кезеңдеріндегі адамдарға нақты көмек көрсетеді. Әлеуметтік қызмет көрсету торабы- әсіресе еліміздің оңтүстік облыстарында мейлінше жоғары дамып қазіргі уақытта жасы ұлғайған азаматтарға әлеуметтік қызмет көрсету орталықтарының басым көпшілігі Астана, Қарағанды, Алматы, Өскемен Шымкент, Тараз қалаларында құрылған.

Олардың ішкі құрылымы да жетіліп келеді. Әлеуметтік қызмет көрсетудің барлық орталықтарының жартысы 1 тәулік тұратын бөлімдері бар.

1/3-де отбасыларға, балаларға әлеуметтік қызмет көрсету бөлімдері жұмыс істейді.

Бүгінгі жұмыс істейтін әлеуметтік қызмет көрсету мекемелердің келесідей түрлері бар:

- 1) Соғыс және еңбек ардагерлеріне арналған пансионаттар;

- 2) психо-неврологиялық пансионаттар;
- 3) мамандандырылған үй интернаттар;
- 4) реабилитациялық орталықтар;
- 5) ақып-ой еркі дамымаған адамдар үшін қызмет көрсететін интернаттар;

б) өте ауыр физикалық кемшіліктері бар балаларға арналған интернаттар.

Елімізді ардагерлерге арналған шағын үй интернат дамып келе жатыр (8-15) адамға дейін. Бұл үйлердің белгілі бір бөлігі муниципалдық бюджеттен қаржыландырады. Қалған бөлігін халықтың әлеуметтік қорғау органдары қаражаттармен қамтамасыз етіп отыр.

Ардагерлер үшін мұндай үйлер үлкен сұраныс туғызып қарт адамдарға қызығушылық білдіріп отыр. Алайда әлеуметтік қызмет көрсетудің жұмыс істеп жүрген, стационарлық мекемелер торабы бүтіндей қажеттіліктерді толығымен қанағаттандыра алмайды.

Стационарлық мекемелерде әлеуметтік қызмет түрлерін алу керектігі біршама жоғары болады.

Жасы ұлғайған азаматтардың қажеттіліктерін тиімді қанағаттандыруға өзекті мәселеге айналып өтпешімін таба алмай отыр. Ол үшін келесідей шараларды іске асыру қажеттіліктерді туындатады:

- 1) Әр 1 муниципалдық жергілікті жерде үй интернаттарды ұйымдастыру;
- 2) Стационарлық мекемелерде үйдегідей жағдайларын жасап психологиялық көмек-күйім көтеру;
- 3) Шағын үй интернаттарды салып қалыптастыру;
- 4) Үй интернаттарды тиімді орналастыруда адамдардың әл мүдделерін есепке алу.

Белгілі тұрақты орны, үйлері, пәтері, жұмысы, өмір сүру қаражаты жоқ адамдар проблемасы бұрынғыдай қалыптасып отыр.

Республика отбасыларға, балаларға әлеуметтік қызмет көрсету мекемелер торабын тез дамытып келеді. Белгілі бір даму деңгейінде әлеуметтік тұрмыс қызметі мекемелері жемісті, аумақты жұмыс атқарып отырғанын атап айтуға болады.

Білім беру жүйесінде балаларға әлеуметтік көмек көрсету торабы жылдан-жылға көбеюде. Білім беру мекемелерінде практикалық психологиялық қызметі қалыптасуда. Сонымен бірге әртүрлі қызметтер құрылып одан әрі даму кезеңінде: -психологиялық-педагогикалық қызмет - медициналық әлеуметтік көмек-кәсіби бейімделу және басқалары.

Олар біріншіден балаларға, ата-анасына, педагогтарға білікті, көптірлі көмек көрсету. Екіншіден негізгі білім мекемелерінде қызмет атқаратын психологтарға кәсіби қолдау көрсетуді іске асырады.

Қазіргі кезеңде әртүрлі министрліктердің ведомствалық әлеуметтік қызметі жөніндегі ресми құжаттары мен материалдардағы 1- қатардағы қызығушылық таңытады. Оларды талдау, әлеуметтік қызметтерді ұйымдастыруда, дамытуда 2 ерекшеліктердің бар екенін дәлелдеп отыр:

1) Халықтың жеке категориялары үшін (жастарға, балаларға, әйелдерге, отбасыларға әлеуметтік мекемелердің торабын құруының керектігін дәлелдеп көрсету орын алып отыр);

2) Барлық әлеуметтік мекемелердің қызметін, олардың ведомствалық бағыныштылығына байланысыз үйлестіруге және реттеуге ұмтылу.

Осыған байланысты бұл жұмыстың бағыты төмендегідей болу қажет:

1) Әлеуметтік қызмет көрсету мекемелер торабының қалыптасу кезеңінде олардың болашақта даму жолын нақтылы айқындау,

2) Әлеуметтік қызметкерлердің жоғарғы кәсіби шеберлегіне қол жеткізу,

3) Әр түрлі ведомствалық қызметтердің іс-әрекеттерін үйлестіруді жоғарылату халықты әлеуметтік қорғау, білім беру, денсаулық сақтау, ішкі істер органдарының қызметі, халықты жұмыспен қамту.

Әлеуметтік мекемелер торабын құру процесі қайшылықты болып бір мағынада жүргізілмей отыр. Жергілікті жерлерде әлеуметтік қызметтерді күнделікті өмірде ықпал да қиыншылықтар көріп отырған халықтың әлеуметтік әлсіз қорғалған топтарына бағытталған үрдіс қалыптасқан.

Әлеуметтік қызмет көрсету торабының дамуына бірқатар факторлар кедергі жасап отыр:

1) Әлеуметтік қызмет көрсету жүйесі құқықтық базасының әлсіздігі, жеткілікті еместігі;

2) Республикалық атқарушы билік органдарының қаржы ресурстарының шектеліп жетіспеуі, жергілікті және өзін-өзі басқару органдарының қаражаттарының тоғышығы;

3) Министрліктер мен ведомствалардың әлеуметтік қызмет өрісінде үйлестіріп басқару жұмыстарының жоқтығы;

4) Әлеуметтік жұмыс өрісінде кәсіби мамандандырылып даярланған персоналдардың жоқтығы;

5) Әлеуметтік қызметтің әлеуметтік статусының төменгі деңгейде болуы;

6) Мемлекеттік емес мекемелерде қаржылық, экономикалық және интеллектуалдық мүмкіншіліктердің жеткілікті түрде пайдалануы.

Әлеуметтік қызмет көрсету мекемелері мемлекеттік стандарттарды мейлінше қолданып сақтап отыру қажет. Бұл жұмыстың мазмұны келесідей:

1) Нормативтік құқықтық базаны дамытып отыру;

2) Мемлекеттік қолдау;

3) Аймақаралық және халықаралық бірлесіп еңбек етуді дамыту.

Бүгінде облысымызда 28 мыңнан астам мүгедек жан тұрады, олардың 3511-і - 1 топтағы мүгедектер, ал 12872-сі - екінші топтағы адамдар.

Осы жылдан бастап мүгедектердің жағдайларын жақсартуға бөлінген қаржы көлемі де арта түсті. Облыс бюджетінен 120 миллион теңге қарастырылып, оған тифлотехникалық жабдықтар, есту қабілеттері төмен жандарға сурдотехникалық құрылғылар т.б. қажетті құрылғылар сатып алынды. Арбаларды сатып алу кезінде оның сапасына баса көңіл бөлінді. Соңғы уақыттарда мұндай қозғалмалы аппараттар нәтижесіз озық технологиялары үлгісінде алынууда. Сонымен қатар жалпы саны жиырмадан астам протез-

ортопедиялық құрылыстар арқылы жүзеге асырылатын қызмет түрлері де көрсетіледі.

Мысалы, 2010 жылы салалық басқармаларға мүтедектер жағдайын жақсартуға 300,0 млн теңге бөлінген болса, осы жылы қаржы көлемі 855,5 млн теңгеге жетті. Мүтедектеріміз әлеуметтік қызметкерлердің көмегіне жүгіне алады. Санаториялық-курорттық сауықтыру мәселесі де оң шешімін тапқан. Жоғары оқу орындарында ақылы білім алып жатқан мүтедек жастарымыздың белгілі бір сомасын мемлекет өз мойнына алып отырғанын атап өту керек. Сондай-ақ, 800 мектеп жасындағы оқушы үйінде білім алады.

Аймақтың қалалары мен аудандарындағы әлеуметтік нысандарға мүтедек жандардың бөгетсіз кіре алуына жағдайлар жасалуда. Инвентаризация жұмыстары жүргізілді. Өткен жылдың қорытындысы бойынша өңірде 5348 әлеуметтік, көліктік инфрақұрылым нысаны анықталып, облыс орталығында 40 жол белгісі орналастырылған. 2012-2015 жылдар аралығында бұл жұмыс толығымен аяқталатын болады.

Мемлекеттік бағдарлама аясында бой көтеріп жатқан көпқабатты тұрғын үйлерге пандус орнатылып жатыр. Құрылысты жоспарлау кезінде мүтедектер талабы ескеріле отырып, лицензия алуда арнайы жабдықтар орнатуға ерешік мән берілуде.

Аудандар мен қалаларда да нақты жоспарларға сәйкес, Мүтедектер күніне телемақыпар тағайындалады. Тұрғын үй коммуналдық телемақыпалын өтеуге, пәтер жөндеуге, дәрі-дәрмек, отын-су сатып алуына, арнайы көлікте жүріп-түруға, спорттық сайыстарға қатысу мүмкіндігін жүзеге асыруға қаражат бөлінеді. Әсіресе, мүтедек-жасөспірімдерге назар аударды. Оларды оқыту, ем-домын жасау, компьютерлік техникамен қамтамасыз етіп, қалалар желісіне қосу бағытында бірқатар шаралар жоспарланып отыр. Қортындылай келе, мүтедек жандардың өздерін қоғамның толыққанды мүшесі ретінде сезінуіне бар мүмкіндікті жасауда.

Әлеуметтік сала жетекшісі алдымен, облыстағы әлеуметтік қызмет көрсетудің жай-күйіне тоқталды, соның ішінде аймақтағы ардагерлер мен тыл еңбеккерлеріне қандай қолдау көрсетіліп жатқандығы туралы мәліметтер берді.

Облысымызда 100 мыңнан астам зейнеткерлер тұрады, олардың 500 астамы соғыс мүтедектері, 12 мыңнан астамы тыл еңбеккерлері мен оған теңестірілген тұлғалар.

Бұл азаматтар мемлекет тарапынан қамқорлыққа алынып отыр, мысалы ардагерлер жыл сайын сауығу-шипажайларында тегін ем-дом алады. Облысымыздың диагностикалық орталығында ардагерлердің барлығы толық медициналық бақылаудан өтіп, сауықтыру шараларын қабылдаған.

Жыл бойы Еліміз Отан соғысының қатысушылары қала аулауларында тегін жүру мүмкіндігіне ие болды.

Жеңіс мерекесіне орай облыс ардагерлері ел ордамыз Астанаға тегін саяхат жасауды 8 жылдан бері дәстүрге айландырған. Жалпы, бұл азаматтар әрқашанда басты назарда, сонымен қатар «Замандас» клубының жұмысын жандандыру мақсатында қалалық, аудандық жерлерде осы аттас клубтарды қайта жанғырту үстінде. Әлеуметтік сала басшылары бүгінгі күні барлық

ардагерлер баспаналмен қамтылғанын атап өтті, және көтер кезегінде ардагер азаматтар жоқ деуге болады.

2.2 Аймақтағы тұрғындарға әлеуметтік қызмет көрсету жүйесінің ұйымдастырылуы мен әкәрарлығын талдау

Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес Павлодар қаласы халқының әлеуметтік-осал қабатына келесі әлеуметтік көмектер көрсетіледі: мемлекеттік атаулы әлеуметтік көмегі, тұрмыстық көмек, 18 толмаған балалары бар отбасыларға арналған мемлекеттік жәрдемақысы, үй жағдайында оқытылып тәрбиеленетін мүгедек балаларды материалды қамтамасыз ету, жеке категориядағы халыққа тамақтың қысқартуына байланысты әлеуметтік көмек, мүгедек адамдарға жеке көмекші және тіл мамандарының әлеуметтік қызметі, мүгедек адамдарды қосымша сақтандыру құралдарымен қамтамасыз ету, мүгедек қарт адамдарға, мүгедек балаларға үй жағдайында көмектесу.

Павлодар облысында жалпы мүгедектер саны – 28 422 адамды құрайды, оның ішінде: 1 топ – 3 609 адам, 2 топ – 12 847 адам, 3 топ – 9 364 адам және 2 602 бала – күшкентанынан мүгедек.

Мүгедектерді сауықтыру шараларына салаты басқарушылармен және аймақтармен 2012 жылы 855,5 млн. теңге қарастырылған, ол мүмкіндіктері шектеулі адамдардың қажеттіліктерін максималды түрде қанағаттандыруға және өмірін едәуір жақсартуға мүмкіндік береді.

Облыста 8 медициналық-әлеуметтік мекемелер жұмыс істейді. Аталған мекемелерде сыйымдылық жоспары 1 469 қамқорлыққа алынған тұлғаларды құрайды. Жыл сайын күтімге 1,1 млрд.-тан аса теңге бөлінеді.

Облыста мемлекеттік органдар тарапынан қарт адамдарға үлкен қамқорлық көрсетілуде. Өкінішке орай, олардың саны жыл сайын азайып барады. Бүгінгі күні, аймақта Ұлы Отан Соғысының ардагерлері мен мүгедектер саны 433 ғана, 3 мыңнан астам адам жеңілдіктер мен кепілдіктер бойынша оларға теңестірілген. Ардагерлер толық әлеуметтік қорғауға алынған. Жеңіс күніне орай бір жолғы көмек төленеді: өткен жылы, облыс әкімі Ерлан Мұқтарұлы Арынның бастауымен, Ұлы Отан Соғысының ардагерлері 67 мың теңгеден алды, ал биыл 9 Мамырға 68 мың теңгеден бөлінген.

Жүргізіліп жатқан оңтайландыруға қарамастан, соғыс ардагерлеріне коммуналдық шығындар жүзпайыздық мөлшерде компенсацияланғанды, үйді жөндеуге, жасады тіс салуға, дәрі-дәрмекке, санатория-курорттық сауықтандыруға қаражат бөлінеді, жолаушылар таситын кәдіктерде тегін жүріп-тұру және т.б.

Әлеуметтік көмек басқа қарт адамдарға көрсетіледі. Олардың қосымша қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін жергілікті бюджеттен жыл сайын қаражат бөлінеді. Жылына бір рет «Қамқорлық» атты қайырымдылық акциясы өткізіледі, көмек аса мұқтаж адамдарға көрсетіледі – балалардың

қажеттіліктеріне, азық-түлік, дәрі-дәрмектерді сатып алу үшін аз қамсыздандырылған обласыларға, соғыс ардагерлердің жағдайына, жалғызбасты және жалғыз тұратын зейнеткерлерге – тиімді қажеттіліктерінің орын толтыруға, дәрі-дәрмектерге және т.б.

Осал категориядағы азаматтарды қолдау үшін жергілікті олжалды кәсіпкерлер мен бизнесмендерді белсенді түрде тартып, жебеушілікті дамыту қажет.

Біздің аймақта 100 мыңнан аса зейнеткерлер тұрады, оларды 40 пайызы ең аз зейнетақы мөлшерін 26 мың теңге алады. Олардың аса мұқтаждарына қалалар мен аудандарда әлеуметтік көмек көрсетіледі. Мысалы, жалпы сомасы 155 млн. теңгені құраған күзгі «Қамқорлық» қайырымдылық акция кезеңінде осындай қамқорлықпен қамтылған зейнеткерлердің саны 60 мыңнан адамға жуық болды. Қарттар күнінде материалдық көмек ақшалай, азық-түлік, қызмет көрсету түрінде де көрсетіледі. Облыста бұл күні зейнеткерлердің көбіне мерекелік түстіктерде, концерттік залдарда, үйде және т.б. назар аударылады.

Зейнеткерлердің бос уақытын ұйымдастыру үшін барлық қалалар мен аудандарда толыққанды демалыс үшін барлық жағдайлары бар Клубтар құрылған. Одан басқа, 2012 жылы бірінші рет 2 мың зейнеткер шамасында, оның ішінде заңды статусы жоқ, «Азарту», «Лесная сказка», «Ардагерлер үйі» облыс санаторийларында сауықтыру мүмкіндігін алды.

Облыста 800 адам шамасында тұратын, қарт адамдарға және мүгедектерге арналған жалпы типті 4 медициналық-әлеуметтік мекемелер қызмет істейді. Одан басқа, қалалар мен аудандарда үкіметтік емес ұйымдардың және әлеуметтік көмек көрсету бөлімдерінің күштерімен жалғызбасты қарт адамдарына үйлерінде қызмет көрсету ұйымдастырылған. Осыған қарамастан, қараға қарасты мекемелерде саны тұрақты өзгеріп отыратын жататын қарт адамдарға орын жетпейді. Екіншісін орай, қаражат жетпеушілігіне байланысты Екiбастұз қаласында интернат үйін ашуға мүмкіндік болмады.

Жыл сайын мүгедек-психохрониктер саны өсуде. 2011 жылы қосымша қорпұсты пайдалануға бергеннен облыстық психоневрологиялық мекемеге кезек 100 адамға дейін қысқарды, бірақ та бүгінгі күні ол 260 адамды құрайды. Тізімдегілерді орналастыру бойынша мәселені тез арада шешу қажет, өйткені созылмалы психологиялық ауру мүгедектерін, әсіресе еліргендерді, қоғамнан шеттету қажет.

Үшінші жыл бойы біздің облыста үкіметтік емес сектордың күштерімен арнайы әлеуметтік қызмет көрсету бойынша жоба жүзеге асырылуда. Біздің аймақ мемлекеттік тапсырысты орындайтын ГӨБ саны бойынша және қызмет алушылардың көлемі бойынша аса табысты болып саналатынын айта кеткен жөн. Мемлекеттік тапсырыс төлемі де жоғарлауда – ағылдардың жылы 145 млн. теңге болса, өткен жылы 103 млн. теңгені құрады. Қарт адамдарға және мүгедектерге 2012 жылы 14 ұйым 524 қызмет көрсетті.

Бейінді ГӨБ-дің біліктілігі мен саны өсуде. Тіпті барлық ауылдық округтерде жергілікті ұйымдар кәсіпқойлықты жалғасы істейді. Бірақ жекелеген аймақтарда жергілікті басшылардың өздерінің ГӨБ-не қатынасы таң

қалдырады. Мысалы, Ақтөбін ауданында «Жас ұрпақ» қоғамдық бірлестігі 2011 жылы қарт адамдар мен мүтедектерге үйлерінде қызмет көрсетті, ал 2012 жылы – мүтедектер-психоневрологикалық ауруға арнайы әлеуметтік қызмет көрсету үшін жартылай стационарды ұйымдастырды. Бірақ қажетті кешідауға қол жеткізбегендіктен ауылдан кетуге мәжбүр болды. Павлодар ауданында тіпті ҒӨБ-сіз өтуге болады деп санайды. Бұл бірде бір бейімді ұйымы жоқ жалғыз айтақ.

ҒӨБ-тің дамуы – Елбасымен белгіленген мемлекеттік органдардың міндеті екенін еске түсірген жөн. Үкіметтік емес ұйымдар сапалы және арзан қызметтерді көрсете отыра, мемлекеттік ұйымдардың жұмысын жеңілдетеді.

Жалпы, біздің облыста тұрғындарды әлеуметтік қорғау бойынша едәуір жұмыс жасалынады. Күнінде бір мәселеге азайып отырса, оның орнына басқалар келеді. Егер бір-екі жыл бұрын мүтедектерге қосымша құралдарды ұсыну немесе жеке көмегінің қызмет көрсету сапасы мәселе ретінде болса, бүгінгі күні бұл мәселелер шешілген. Қазіргі таңда бірінші кезекте мүтедектерді шектеулі азаматтардың әлеуметтік инфрақұрылым объектілеріне барлық жерлерде қолжетімділігін ұйымдастыру қажет. Мүтедектердің құқықтары бойынша ұлтаралық Конвенцияның ратификациясы бойынша Ұлттық жоспардың бірінші кезеңін орындау мақсатымен тіпті қазір барлық қалалар мен аудандарда мүтедектердің қолжетімділігі үшін объектілердің паспортизациясына қаржы құралдары қарастырылу қажет.

Кесте 1 – Павлодар облысы бойынша әлеуметтік қызмет көрсету салаларына әр түрлі жаштарда бөлінген қаржы сомасы, млн. теңге

Әлеуметтік қызмет көрсету саласы	2011 ж.	2012 ж.	2013 ж.
Психоневрологиялық ауру науқастары және қарт адамдар		103	145
Мүтедектер		855,5	

3 Қазақстан Республикасында әлеуметтік қызмет көрсету жүйесінің қазіргі заманға даму үрдісінің мәселелері және шешу жолдары

3.1 Әлеуметтік қызмет көрсету жүйесін басқарудағы және бағыт-бағдарын жүзеге асыру жолындағы негізгі мәселелері және оларды шешу жолдары

Қазіргі таңда қай мемлекетті алмасақта әлеуметтік мәселесі алғарыда орында тұр. Өйткені 90-шы жылдары басталған ауғалы - төкпелі заманның салдарынан халықтың тұрмыс-тіршілігіне айтарлықтай өзгерістер ендірілді.

Көп жылдар бойы елімізде экономикалық күйзеліс салдарынан және тағы да басқа жағдайлар салдарынан әлеуметтік қиыншылыққа тап болған адамдар саны күннен-күнге көбеюде. Әсіресе, қарттар мен мүтедектер, балалар мен отбасы және тұрғындардың басқа санаттарындағы адамдар әлеуметтік қызмет көрсету сферасынан көмек алуға мәжбүрлі.

Қазақстан Республикасында 90-шы жылдары құрылған әлеуметтік қызмет көрсету жүйесі осындай жағдайлардың алдын алу мен реабилитациялық шараларды жүргізуді мақсат етеді.

Әлеуметтік көмек көрсету ең тиімді механизмі және нарықтық экономиканың көптеген әлеуметтік өзекті мәселелері шешуге мүмкіншілік жасайды.

Заңға сәйкес қиын өмірлік жағдайларға тап болған адам құқықтық мәселелерін шешу үшін заңгерлерден, медициналық-әлеуметтік консультация алу үшін арнайы мамандардан, психологтардан ақып-кеңес, басқа да көмектер ала алады.

Заң арнаулы әлеуметтік қызметтердің кепілді көлемінің тізбесі құқықтық қиын өмірлік жағдайларға тап болған адамдар үшін мемлекет қамтамасыз ететін басты кепілдіктерді, әлеуметтік қызмет көрсету стандарттары мен оларды көрсету тәртібін, көрсетіліп отырған қызметтердің сапасын бағалау, бақылау және кепілдік беру тетігін, әлеуметтік қызметкерлерді аттестаттауға қойылатын талаптарды, тамақтану нормаларын анықтайды.

Осы арада реформаның негізгі бағыттары арнаулы әлеуметтік қызметтердің мемлекет кепілдік берген және қосымша көлемін белгілеуге, олардың стандарттарын әзірлеуге бағытталған арнаулы әлеуметтік қызмет көрсету үлгісін жаңартуды, бәсекеге қабілетті орта құруға және қызметтер сапасын жақсартуға мүмкіндік беретін үкіметтік емес ұйымдарды қатыстыру арқылы қызмет көрсету рыногын кеңейтуді көздейтін арнаулы әлеуметтік қызмет көрсету жүйесін институттық тұрғыдан жетілдіруді, үкіметтік емес секторда арнаулы әлеуметтік қызмет көрсетуге мемлекеттік әлеуметтік тапсырыс тетігін енгізу арқылы қаржыландыру жүйесін одан әрі дамытуды, әлеуметтік қызметкерлер институтын қалыптастыруды қамтитынын айта кеткен жөн.

Реформаны іске асыру үш кезеңнен тұрады. Бірінші кезең дайындық кезеңі жалпы оңалту қызметтерін көрсетуден арнаулы әлеуметтік қызмет көрсетуге ауысуды қамтамасыз ететін нормативтік-құқықтық актілерді әзірлеу мен іске асыруды көздейді. Арнаулы әлеуметтік қызмет көрсетуді беймонополияландыру және толыққанды арнаулы әлеуметтік қызмет көрсету рыногын құруда басты мақсаттар болып табылады.

Жалпы, біздің облыста тұрғындарды әлеуметтік қорғау бойынша едәуір жұмыс жасалынады. Күнінде бір мәселеге азайып отырса, оның орнына басқалар келеді. Егер бір-екі жыл бұрын мүтедектерге қосымша құралдарды ұсыну немесе жеке көмекшінің қызмет көрсету сапасы мәселе ретінде болса,

бүгінгі күні бұл мәселелер шешілген. Қазіргі таңда бірінші кезекте мүмкіндіктері шектеулі азаматтардың әлеуметтік инфрақұрылым объектілеріне барлық жерлерде қолжетімділігін ұйымдастыру қажет. Мүтедектердің құқықтары бойынша ұлтаралық Конвенцияның ратификациясы бойынша Ұлттық жоспардың бірінші кезеңін орындау мақсатымен тіпті қазір барлық қалалар мен аудандарда мүтедектердің қолжетімділігі үшін объекттердің паспорттауына қаржы құралдары қарастырылу қажет.

3.2 Аймақтағы тұрғындарға әлеуметтік қызмет көрсету жүйесінің тиімділігін жоғарлату мен жетілдіру

Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрі Серік Әбденов еткен жылды қорытындылап, Елбасының тапсырмаларын жүзеге асыруға бағытталған мақсат-мұраттар тұрасында баян етті.

Құқықтық, ұйымдық және идеологиялық тұрғыда көшпенді шаралар қабылдануда. Министр атап өткендей, - «жаңа саяси бағдарды іске асыру шеңберінде халықты нәтижелі жұмыспен қамтудың ауқымын кеңейтуге бағытталған, әлеуметтік еңбек қатынасының жаңа үлгісін қалыптастыру міндеттелген».

Оны ішкерілету келесі жүйелерді жетілдіруге байланысты:

- 1) Еңбек нарығын реттеу және жұмыспен қамту;
- 2) Еңбек қауіпсіздігін басқару және қорғау;
- 3) Еңбекке төлеу жүйесін реттеу;
- 4) Зейнетақыны қамсыздандыру;
- 5) Әлеуметтік қызмет көрсету.

Алтыншы қадам – әлеуметтік көмек көрсету жүйесін жетілдіру. Халықтың мақсатты топ өкілдерін сөзсіз қолдаудан әлеуетін жандандыруға бағыттау. Белсенді әлеуметтік саясаттың жүргізілуі халықтың жағдайын жақсартты. Халықаралық сарапшылар Қазақстанды орташа табыстан жоғары елдер қатарына қосады. Осыған қарамастан, халықтың белгілі бір белгілі аз қамтығандардың қатарында қалды. Сондықтан, әлеуметтік көмек көрсету жалғастырыла бермек. Соңғы екі жылдың өзінде бұл бағдарламаларды қаржыландыруға 80 млрд. теңгеден астам қаражат жұмсалған. Былтыр 97,3 мың адам мекен-жайы бойынша әлеуметтік көмек алды. Олардың алпыс пайыздан астамы – 18-ге толмағандар.

Қазір Қазақстанда 572 мыңнан астам мүтедек тұрады. Олардың үштен бірі еңбекке жарамды жаста, 10 пайызы балалар. Бұл топқа арналған ішкі істер мүтедектердің құқы мен сапалы өмір сүруін қамтамасыз етуді көздейтін, 2012-2018 жылдарға жоспарланған іс-шаралар Жоспарында қамтылған.

Мекен-жайы бойынша әлеуметтік көмек қайта түзілді. Бұл көмек түрі енді азаматтарға немесе отбасына мұқтаждығына қарай жасалады, әрі «өзара жауапкершілік» жүйесі ене бастайды.

Ең төменгі күнкөріс деңгейі әлеуметтік көмектің басты көрсеткіші болып қала бермек. Оны анықтау әдістемесі шынайы қажеттілік ескеріле отырып, ел

экономикасының қазіргі жағдайы һәм келешегіне сүйеніп, халықаралық стандарттарға сай қайта жасалады. ҚР Үкіметі мекен-жайы бойынша әлеуметтік көмек алуға құқық беретін көрсеткіш деңгейін ең төменгі күнкөріс деңгейінен 40%-дан, 2015 жылы 60%-ға, ал 2020 жылға қарай 100%-ға көтермек.

Осы атқарылатын іс-шаралардың нәтижесі – кедейшіктің айтарлықтай азаюына әкеліп, халық арасында және өңірлерде жалақы деңгейіндегі ауытқуды ретке келтіруі тиіс.

2017 жылға дейін әлеуметтік қызмет көрсетудің заманауи, ғылыми негізделген стандарттарын енгізуге, арнаулы әлеуметтік қызметтер көрсетудің инфрақұрылымын дамытуға бағытталған арнаулы әлеуметтік қызмет көрсету жүйесін кезең-кезеңмен реформалау көзделуде. Арнаулы әлеуметтік қызмет көрсету нарығын монополиясыздандыру, мемлекеттік-жеке әріптестікті дамыту, ірі медициналық-әлеуметтік мекемелерді деинституционалдандыру бойынша шаралар қабылданатын болады. Жартылай стационар жағдайында және үйде қызмет көрсету ұйымдарында арнаулы әлеуметтік қызмет алу мүмкіндігі шектеулі адамдардың отбасына оралу мүмкіндігін кеңейтуге тиіс.

- Азаматтарды белсенді жұмыс іздеуге талпындыратын көмек жүйесін қалыптастыруды есепке ала отырып, халықты әлеуметтік қолдау түрлері мен әдістерін жетілдіру;

- Стационарлық әлеуметтік мекемелер жүйесін либерализациялауға қажет жағдайларды туғызу. Аз санында, соның ішінде туыстары бар қарттар мен мүтедектерге арналған, төлем негізінде ұйымдастырылған интернат-үйлерді, пансионаттарды, құру;

- Қарттарды, ауруларды және мүтедектерге қызмет көрсету жүйесін либерализациялауға қажет жағдайларды туғызу. Төлем негізінде ұйымдастырылған үйде қызмет көрсету мамандырылған орталықтарды (ересектерге, балаларға т.с.с. арналған патронаж) құру;

- Ересек мүтедектерге арналған оқалту орталығын ұйымдастыру.

- Дүниежүзілік практикалық тәжірибені ескере отырып, психоневрологиялық аурулар үшін медициналық-әлеуметтік мекемелер жүйесін жетілдіру;

- Жұмыссыз жастардың кәсіби бағыттауын, оқытуын және жұмысқа орналастыруын ұйымдастыру үшін аймақтық орталықтар (жастар өңбек біржаларын) құру;

- Ауылдық жерде үйдегі және кәсіпшілік өндірістерді жетілдіру, микронескелер, босаған өндірістік алаңдар мен құрал-жабдықтарды беру арқылы халық кәсіпшілігінің салт-дәстүрін қайта жаңғыртуға ықпалды жасау.

Аталған мәселелі сұрақтар, әлеуметтік заңнаманың өзгеруін ескере отырып, 2008-2010 жылдар көлемінде және одан арғы уақытта кезең-кезеңмен шешіледі.

Қорытынды

Елімізде әлеуметтік, экономикалық реформаларды іске асыру кезінде экономика мен әлеуметтік саясаттың өзара байланысты күшейту қажеттілігі туындар отыр. Қазақстан Республикасында жүргізіліп отырған әлеуметтік саясаттың мәні әлеуметке бағытталған экономиканы дамыту. Бірінші кезекте адам факторын есепке алу, адамдардың жал-ақуалың, денсаулығын жақсарту, жаңғыра қамқорлық көрсету.

Осының бәрі мемлекеттің конституциясында бекітілген « Қазақстан Республикасы өзін демократиялы, құқықты мемлекет деп жариялайды. Оның жоғарғы құндылығына жататын адам, оның өмірі, құқық және еркіндігі».

Халықты әлеуметтік қорғау ұғымы экономикалық категория дәрежесінде көтерілді. Бұл Қазақстан Республикасында әлеуметтік мемлекет ретінде дамуының, нығайтудың негізгі мақсаттары мен міндеттерін бейнелейді. Қазіргі кезде елімізде жеке адамды әлеуметтік қорғаудың жүйесін құруға толық мүлкітері бар. Сонымен қатар адамның мүлкінің сақталуы халықтың аз табыс табатын бөлгіне –нақты қолдау көрсетіп, денсаулық қорғау, білім беру, қыпшыстың және әлеуметтік шелекестің алдын алу тәсілдері іске асырылып отыр.

Нарыққа өту экономикалық құқықтың және әлеуметтік кепілдіктің айырмашы жаңа жүйесін қалыптастыруды талап етуде. Ол әрбір адамға өмір ауру деңгейінің төмендеу мүлкіндігінен, әлеуметтік қорғаудың жоғарғы дәрежесін қамтамасыз етуі тиіс.

Сонымен экономикалық саясат дегеніміз бұл мемлекет және халықтың әртүрлі әлеуметтік топтар арасындағы қатынастарға байланысты болып келетін қызмет бөлгі.

Әлеуметтік қамтамасыз ету әртүрлі ұйымдастыру, құқықтың түрлерде жүзеге асырылады.

Сондай-ақ Республика Бюджет есебінен тікелей қаржыландырылып отырады.

Әлеуметтік көмең көрсету ең тиімді механизм және нарықтық экономиканың көптеген әлеуметтік өзекті мәселелерін шешуге мүмкіншілік жасайды.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. «Технология социального обслуживания» Москва,2002
- 2.«Социальная работа: теория и практика» Москва 2004

3. «Социальное государство» Москва, 2004
 4. «Қазақстан-2030» стратегиясы
 5. Жалғыз басты зейнеткерлер мен мүтедектерге арналған әлеуметтік тұрғын-үй туралы ереже. Алматы, 2002
 6. 2001 ж. 7 наурызда жарияланған «Мемлекеттік әлеуметтік көмек туралы» ҚР заңы
 7. «Социальная работа» Холостова, Москва, 2004
 8. www.google.kz
 9. «Введение в социальную работу» Тетерский, Санкт-Петербург, 2003
 10. «Егемен Қазақстан»: 2002ж. 23 желтоқсан
 11. ҚР. Президенті мен ҚР. Үкіметінің актілер жинағы: 1996ж. №21
 12. «Егемен Қазақстан»: 2003ж. 5 мамыр
 13. «Заң» газеті: 2002ж. №12
 14. «Ақиқат»: 2000ж. №8-9
 15. «Егемен Қазақстан»: 2001 ж. 13 қаңтар
 16. «Егемен Қазақстан»: 2002ж. 2 сәуір
 17. «Егемен Қазақстан»: 2006ж. 3 маусым
 18. «Қазақстан заңдары»: 1998ж. №6
 19. «Егемен Қазақстан»: 2001 ж. 15 мамыр
 20. А.А. Козлов «Социальная работа за рубежом»: 1998 год
1. Қазақстан Республикасының қалықты әлеуметтік қорғау тұжырымдамасы: 2001 ж. 9 сәуірдегі №481 қаулысымен бекітілген.
 2. Қазақстан Республикасының Заңы. «Қазақстан Республикасындағы жастар саясаты туралы»: 2004ж. 4-шілдедегі №81-ІІ ҚРЗ.
 3. Қазақстан Республикасының Заңы «Мемлекеттік атаулы әлеуметтік көмек туралы». //Егемен Қазақстан, 2001 жылғы 10 тамыз
 4. Қазақстан Республикасының Заңы «Келтірілген балаларды әлеуметтік және медициналық педагогикалық түзету арқылы қолдау туралы». //Егемен Қазақстан, 2002 жылғы 23 шілде
 5. Қазақстан Республикасының Заңы «ҚР мүтедектерді әлеуметтік қорғау туралы» // Егемен Қазақстан, 2005 жылғы 26 сәуір
 6. Қожамқұлова Л.Т., Демеуова М.Е. Әлеуметтік жұмыстағы қайырымдылық рөлі. – Алматы: Қазақ университеті, 2003ж.
 7. Сарсенова Ж.Н. Әлеуметтік жұмыс: Оқу құралы – Алматы, 2004ж.
 8. Жаназарова З.Ж. Социальная работа с семьей: Учебное пособие для студентов гуманитарных факультетов высших учебных заведений – Алматы: Қазақ университеті, 2003г.
 9. Қожамқұлова Л.Т. Социальная работа города: принципы и направления – Алматы: Қазақ университеті, 2003г.
 10. Абдраимова Г.С. Социальная работа с молодежью: Учебное пособие – Алматы: Қазақ университеті, 2003ж.
 11. Мүтедектерді оңалтудың 2002-2005 жылдарға арналған бағдарламасын іске асыру жөніндегі іс-шаралар жоспары: 2003ж. 15 қаңтардағы №20 қаулысымен бекітілген.

12. Жаңы бюджеттеріндегі әлеуметтік саясатты қолдау – Қаржы-қаражат – 2004, №2.
13. Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік жәрдемақылар – Заң газеті – 2005-14 қаңтар.
14. Жәрдемақылар мен жеңілдіктер - /Астана хабары – 2004, 4 қыркүйек.
15. Қазақстандағы әлеуметтік жағдай туралы. Түркістан, 2003-24 сәуір.
16. Основы социальной работы: Москва-2003г. Учебное пособие: под редакцией И.В. Мартынова.
17. Агафанов А.Н., Ментипбаев К.Н. Социальная работа с молодежью: Учебное пособие – Караганда: Издательство КарГУ, 2003г.
18. П.Ф. Павленок. Теория истории и методика социальной работы. Москва; 2003г.
19. Тетерский С. В. Введение в социальную работу. Учебное издание – Москва 2003г.
20. Блинов Ю.А., Ткаченко В.С., Клушина Н.Г. Медико-социальная экспертиза лиц с ограниченными возможностями / Серия «Учебники, учебные пособия»- 2002г.
21. Мельников В.П., Холостова Е.И. История социальной работы. Учебное пособие. 2-е изд. – М.: Издательско – издоторговый центр «Маркетинг»; 2002г.
22. Холостова Е.И., Деменничева Н.Ф. Социальная реабилитация. Учебное пособие. – 3-е изд. – М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2004г.
23. Пантелеева Т.С., Червякова Г.А. Экономические основы социальной работы: учебное пособие для студентов высших учебных заведений. – М.: Гуманитарный издательский центр ВЛАДОС, 2004г.
24. Уровень жизни населения в Казахстане. Статистический сборник. Под редакцией Ю. К. Шокаманова – Алматы, 2004г.
25. Қаржусова Г. «Әлеуметтік көмектің әлуекі әлсіремейді» // Егемен Қазақстан, 2002 жылғы 1 қаңтар
26. Атаулы көмек: оның бүгінгі мен болашағы // Егемен Қазақстан. 2002 жылғы 10 қазан